№ 52 Należytość pocztowa opłacona ryczałtem. • פרייז 20 גראשען. • „CZENSTOCHOWER CAJTUNG".

טשענסטאכאווער צייטונג

ערשיינט יעדען פרייטאג.
רעדאקציע און אדמיניסטראציע
ערשטע אלעע 6. — טעלעפאן 201.

CZĘSTOCHOWA, ALEJA 6. TELEFON 201.

Piątek d. 22 grudnia 1933 | ליכט-צינדען 3-10 | פרייטאג, פ׳ ויגש ד׳ טבת תרצ"ד.

Bibljoteka J... Krak... Św. Anny 19

פוילישער יוד, ערפיל דיין חוב פאר דיינע אומגליקליכע ברידער פון דייטשלאנד!

CHROŃ PŁUCA—PAL GILZY „TYTONIÓWKI".

...און א קיבעלע וועסטו אויך בעקומען!

פאר יעדען מבין, דערוואקסענער צי קינד, איז דער געשמאקסטער ביסען געווען און וועט זיין אום יום-טוב א גוטער קוכען

ניטא קיין בעסער געבאקענער קוכען ווי אויף עטקער׳ס פראשעק

אזא קוכען איז פוכיג, געשמאק, גוט אויסגעוואקסען און פערדייעט זיך שטענדיג אויסגעצייכענט. אונזערע בעל-הבית׳טעס ענטוישען זיך קיינמאל נישט אויב זיי בענוצען „באקין" ד"ר עטקער׳ס מיט וועמענס הילף דאס יום-טוב׳דיגע געבעקס גערעט שטענדיג.

די אנערקענטע ביכלעך „עף" מיט פארשריפטען און פארביגע אילוסטראציעס קאסטען קוים 40 גר.

און זענען צו בעקומען אין אלע שפייז-געשעפטען אדער פירמא Dr. A. Oetker, Oliwa

מזל-טוב! ווינשען מיר אונזער ליעבער טאכטער און שוועסטער מזל-טוב!
אנדזיא זאבוסקא מיט ה׳ ברוך ראגאזשינסקי
זאל זייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
עלטערן און געשוויסטער.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער ליעבער קוזינקע אנדזיע זאבוסקא
צו איהר פערלאבונג מיט ה׳ ברוך ראגאזשינסקי
זאל זיי דער וועג בעלויכטען זיין מיט זונען-שטראהלען.
פאמיליע פינקעל

Z intencji zaślubin
p. CELINY GOTTAJNERÓWNY z p. ALFREDEM KACEM
życzą dużo szczęścia i różowej przyszłości
B. Muszyńska, J. Muszyński i Sz. Wolberg.

ב"ה. ברכת מז"ט לחברנו מר יצחק סמסנוביץ לארושיו.
יזכה לחוג כלילת אפריונו על הרי יהודה וירושלים הבנוי".
צינסטוחובה. ידידיו אברהם שפילמן בינם רבינוביץ.

חברנו מר יצחק סאמסאנאוויטש
אנו מברכים ברפת מז"ט לארוסיו.
מנשה יאשינסקי, אברהם פויגעל

ידידנו אהובנו מר יצחק נ"י סאמסאנאוויטש
קבל נא בזה ברכתינו ברכת מז"ט הנובעת מעמקי דלבה לרגל בואך בברית האירוסין
תהי דרכך סוגה בשושנים
יהודה לייב וועקסלער, יעקב ברגדס, ישראל מארקאוויטש

חרשה בספרות הדרושית!

זה עכשו יצא לאור ספר „טל=חרמון",
הכולל דרושים למועדי-השנה ומאמרים בשאלות נכבדות של היהדות בתקופתנו הנוכחית,
מאת בנימין זאב רובין
מו"צ ומ"מ ד׳קהלת טשענסטחוב.
הספר מצטיין הן בתכנו העשיר והן בהידורו החיצוני.
את הספר יש להשיג אצל המחבר:
Rabin B. Rubin, Częstochowa, Senatorska 15.

דאנקזאגונג.

די פערוואלטונג פון „גמילות-חסד-קאסע" אגראדאווע 6 דריקט אויס א הארציגען דאנק דעם עהרען-פרעזעס
ה׳ ש. ניעמיראווסקי
פאר זיין טאלאנטפולען רעפעראט אויך דעם בעליעבטען שטאדט-חזן ה׳
י. באדאש, ה"ה: ש. פראנק און ח. אורבאך דער פרוי זיידמאן פאר זייער אנטייל נעמען אין חנוכה-אווענד ווי אויך די פערוואלטונג פון „מכבי" פאר אבגעבען דעם לאקאל
די פערוואלטונג פון „גמילות-חסד", אגראדאווא 6.

מיר בעטייליגען זיך אין צער פון דער פאמיליע רוזשעוויטש
צום טויט פון זייער ליבע פרוי און מוטער
מרים נ"ע
און דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל פאמיליע אפמאן.

דעם חשוב׳ען ה׳ מיכאל רוזשעוויטש און פאמיליע
נום פריהצייטיגען טויט פון זייער הייסגעליבטער פרוי און מוטער
מרים נ"ע
דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל משה לעווקאוויטש און פרוי.

בזה אנו מביעים את רגשי השתתפותנו בצערו של חברנו
מר מיכאל רוז׳ביץ למות עליו אשתו בדמי עלומיה
מרים נ"ע
בעבודתך לטובת שאפותינו תנוחם. נטע ליברמן וישראל יאניאק.

אנו מביעים בזה את השתתפותנו בצערו של חברנו מיכאל רוז׳ביץ
על מות אשתו בדמי עלומיה
מרים נ"ע
בעבודתו לטובת רעיוננו ינחם. מפקדה „ברית הקנאים" בצינסטחוב.

מיט טיעפען צער און וועהטאג האבען מיר אויפגענומען די שרעקליכע ידיעה וועגען פריהצייטיגען טויט פון אונזער הארציגער פריינדין
מרים רוזשעוויטש נ"ע
און דריקען אויס אונזער פריינד מיכאל רוזשעוויטש און זוהן דעם טיעפסטען מיטגעפיהל. ישכר זיגעלבוים און פרוי, קאטאוויץ.

אונזער יוגענד-פריינד ה׳ מיכאל רוזשעוויטש און פאמיליע
צום פריהצייטיגען טויט פון זייער ליעבע פרוי און מוטער
מרים נ"ע
דריקען אויס דעם טיעפסטען מיטגעפיהל
ל. לעדערמאן און פרוי. יהושע זשולטאק און פרוי.

אלע די, וועלכע האבען אבגעגעבען דעם לעצטען כבוד און אנטייל גענומען אין דער לויה פון אונזער הייסגעליבטער
פרוי און מוטער
מרים רוזשעוויטש נ"ע
וואס איז פארגעקומען פרייטאג, ד. 15 דעצעמבער 1933
(כ"ז כסלו תרצ"ד.
דריקען אויס דעם טיעפסטען דאנק
די אין טיעפען טרויער פערבליבענע
מאן, זוהן, שוועסטערן און ברודער.

דעם ה׳
מיכאל רוזשעוויטש
צו זיין גרויס אומגליק
מיין איניגסטען מיטגעפיהל.
פ. בלומענקראנץ.

Koledze
WOLFOWI WINDMANOWI
z powodu śmierci b. p. Jego
OJCA
wyrażają szczere współczucie
KOLEDZY KL. II-ej
Szkoły Rzem.-Przemysłowej w Częstochowie

P. M. Ruziewiczowi
z powodu przedwczesnej śmierci Jego żony
b. p. MIRJAM
wyrażamy najgłębsze współczucie
Fabryka Wyrobów Metalowych
I. ALTMAN
w Częstochoowie.

מיין ג׳ שעף ה׳ מיכאל רוזשעוויטש
און פאמיליע צום טויט פון זייער ליבע
פרוי און מוטער
מרים נ"ע
דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל.
מ. סולקאווסקי.

בלב נשבר ומלא אבל לרגלי האסון הגדול אשר קרה לחברינו, יושב-ראש ברית-הצהר בצינסטחוב וחבר הפטרונט של ברית תרומפלדור
מר מיכאל רוזיעוויץ למות עליו אשתו החביבה
מרים ז"ל
הננו מביעים לו את רגשי השתתפותינו החמה בצערו העמוק.
בעבודתו הפוריה למען בנין מלוכה עברית על שתי גדות הירדן תמצא נחומים.
ועד ברית - הצהר
מפקדת ברית - תרומפלדור
מפקדת ברית - החייל
ועד של האיגוד אספורט „נורדיה".

השתתפותי החמה לידידי
מיכאל רוז׳ביץ בצערו העמוק
למות עליו אשתו מרים ז"ל
בעבודתו הפוריה בעד ארצנו ועמנו ינחם.
שמשון שטיינהארט.

הנני מביע את רגשי השתתפותי בצערו של חברי, מר מיכאל רוז׳ביץ
בהלקח מעליו רעיתו היקרה
מרים ז"ל
בעבודתך הפוריה לטובת עמנו וארצינו תמצא נחומים.
בינם האפמאן.

BUCHALTER - BILANSISTA
MARKUS FAJMAN
Zakłada i prowadzi księgi buchalteryjne, sporządza bilanse i porządkuje zaległości, ściśle według wymagań ustawy.
Zgłoszenia i bliższe informacje:
Kazimierza 12, dojazd autobusem B.

1 אדער 2 פראנטאווע צימער צו פערדינגען.
שמאראגד, אלעע 10.

נאָטיצען.

פּאַטענטען-פּראַגע.

עס איז בלי ספק, אַז די פּאַטענטען-פּראַגע איז איינע פון די אָנגעווייטאָגסטע ענינים אין דער איצטיגער צייט, איבערהויפּט פאַר די פעראָרימטע קליינהענדלער און האַנדווערקער.

א גאַנץ יאָהר האָט דער קליינער סוחר און האַנדווערקער אויסצושטעהן געגוג צרות, אָביאָגענדיג זיך פון די שטייערן, וועלכע ליגען ווי א שווערע משא אויף זייערע שוואַכע פּלייצעס, און אויסערדעם, וואָס ער מוז זאָרגען פאַר פּרנסה, פאַר'ן טאָג-טעגליכען שטיקעל ברויט, גאָכמעהר יעצט, ווען מען רייסט דאָס שטיקעל ברויט פון מויל און ווען די קאָנקורענץ איז שרעקליך גרויס, מוז ער אויך פערברענגען האַלבע טעג אין די אוזשאָנדען וועגען צולייגען די שטייערן אויף ראַטעס אָדער איינהאַלטען אַנ'עקזעקוציע אז"וו.

ווען עס קומט אָבער פאַר ניי-יאָהר און מען דאַרף אויסקויפען די פּאַטענטען, ווען מען דאַרף אוועקלייגען ס'גאַנצע געלט אויפ'ן טיש פאַראויס פאַר א גאַנץ יאָהר, וואָס מען קאָן נישט קריגען אויף קיין קרעדיט, אויף וועקסלען אָדער אויף א „כמו", איז טאַקע ביטער.

די פערשיעדענע ווירטשאַפטליכע אינסטיטוציעס גיבען אַרויס קאָמוניקאַטען, אַז זיי קויפען אויס די פּאַטענטען פאַר זייערע מיטגלידער, דאָס איז משמע, אַז ווער עס צאָהלט איין דאָס געלט אין פעראיין, איז פּטור אָבצושטעהן שעה'ן לאַנג אין סקאַרב, נאָר דער סעקרעטאַר פון פעראיין נעמט צוזאַמען עטליכע צענדלינג דעקלאַראַציעס און ער נעמט שוין אַרויס די פּאַטענטען; אָבער פון וואַנען זאָל דער סוחר אָדער קליינהענדלער נעמען דאָס געלט דערויף?

די לעצטע יאָהרען רעדט מען וועגען א פּאַטענטען-אַקציע, ד"ה אַז מען שאַפט אַ פאַר טויזענט זלאָטעס, וועלכע דינען אַלס הילפס-קאַסע אַרויסצובאָרגען די פעראָרימטע סוחרים מיט א פאַר גילדען, כדי זיי זאָלען קאָנען אויסקויפען די פּאַטענטען און דאָס איינציגווייז צוריקצאָהלען.

פאַראַיאָהרען נאָך האָט די קהלה איינגעאָרדענט א פּאַטענטען-אַקציע, בעסער געזאָגט עטליכע כלל-טהוער האָבען אַרויסגעבאָרגט דער קהלה א פאַר טויזענד זלאָטעס, וועלכע זענען פערוועגדעט געוואָרען אויף פּאַטענטען פאַר קליינהענדלער און האַנדווערקער, און די לעצטע ברענגען דערנאָך דאָס צוריקגעצאָהלט אין ראַטעס.

ווי אַזוי די דאָזיגע פּראַגע זעהט אויס היי-יאָהר, איז נישט בעוואוסט. עס איז דאָך פערשטענדליך, אַז וואָס אַמאָל איז אַלץ ערגער, און אויב פאַראַיאָהרען האָבען מעהר ווי הונדערט יודישע סוחרים און האַנדווערקער גענאָסען פון דער פּאַטענטען-אַקציע, וועט היי-יאָהר זייער צאָהל זיין גרעסער.

ס'וואָלט געווען דער היילגער חוב פון דער יודישער קהלה היי-יאָהר אויך אַזאַ פּאַטענטען-אַקציע איינצואָרדנען.

ווי אונז האָט אינפאָרמירט דער פּרעזעס פון דער יודישער קהלה ה' יעקב ראָזענבערג, האָט ער זיך געוואָנדען צו עטליכע כלל-טהוער וועגען דעם ענין און ווי ער האָפט, וועט זיך די זאַך לאָזען אַדורכפיהרען.

אונזער אַפּעל איז דעריבער צו די דאָזיגע חשוב'ע כלל-טהוער, אַז זיי זאָלען נישט צעגערען, נאָר נעמען אין אַכט די גרויסע נויט, וואָס הערשט אין דער יודישער גאַס און מיט זייערע פאַר זלאָטעס ראַטעווען עטליכע צעהנדלינג קליינהענדלער און האַנדווערקער פון א פולשטענדיגען אונטערגאַנג.

דאָס גאַנצע איינאָרדנען אַ פּאַטענטען-אַקציע איז אַנ'אוננאָרמאַלע ערשיינונג, וואָס געשעהט נאָר ביי יודען, אונזער לעבען איז אָבער אינגאַנצען אוננאָרמאַל און במילא מוז מען אויך די דאָזיגע אוננאָרמאַלע פּאַטענטען-אַקציע אַדורכפיהרען.

א טרויריגע ערשיינונג.

מיר האָבען די וואָך בייגעוואוינט די ערשטע פערזאַמלונג פון יודישען ספּאָרט-קלוב „מכבי", וואָס איז פעראייניגט פון 4 יודישע ספּאָרט-קלובען אין טשענסטאָכאָוו.

מיר האָבען געהאָפט, אַז דאָס יודישע ספּאָרט-וועזען אין טשענסטאָכאָוו וואָס האָט ביז צו דער פעראייניגונג געמוזט אויסהאַלטען 4 בעזונדערע לאָקאַלען מיט אַנדערע אַדמיניסטראַטיווע הוצאות און אויך נישט געהאַט דעם גאַנצען צוזאַמענשטעל פון די געהעריגע כחות, וועט ביי דער פעראייניגונג קאָנען גרויסעס אויפטהון, ליידער אָבער האָבען מיר זיך ענטוישט אַנשטאָט אַרבייט איז פאָרגעקומען אַ דעזאָרגאַניזאַציע, מחלוקות און פערזענליכע אַרומרייסעניש און דער עיקר, אַז אויפ'ן ספּאָרט-געביעט ווערט גאָרנישט אויפגעטהון.

דאָס, וואָס ס'איז פאָרגעקומען אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג, איז געווען דער בעסטער עדות, אַז עפּיס איז דאָרט נישט אין אָרדנונג.

עס איז דעריבער דער הייליגער חוב פון די יעניגע, וועמען די פיזישע ערציהונג פון דער יודישער יוגענד ליגט אויפ'ן האַרצען, צו מאַכען אַ סוף צו דער אוננאָרמאַלער לאַגע, וואָס הערשט היינט אין „מכבי". מען דאַרף דעם דאָזיגען כאַאָס בעזייטיגען באַלד אין אָנהויב, ווען נישט וועט עס ווערען א כראָנישע קראַנקהייט, וואָס וועט גאַנגרענירען די גאַנצע טעטיגקייט.

מען טאָר נישט דערלאָזען, אַז אַזאַ הערליכע און נויטיגע אינסטיטוציע זאָל דערטרינקען ווערען אין א ים פון מחלוקות און קריגערייען.

ב—ן

אשר ביילין.

סאַבאַטאַזש.

אינ'ם 18-טען ציוניסטישען קאָנגרעס ווי אין די פריהערדיגע קאָנגרעסען און ווי אין יעדען דעמאָקראַטישען פּאַרלאַמענט, זענען פאָרגעקומען חלוקי-דעות און רייבונגען צווישען די פערשידענע פּאַרטייען און ריכטונגען פון אונזער נאַציאָנאַלער בעוועגונג. דאָס איז א נאַטירליכע ערשיינונג ביי יעדער אומה, וואו פּאַרטייען האָבען דאָס רעכט צו עקזיסטירען און צו געניסען די פרייהייט צו קעמפען פאַר זייערע פּרינציפּען. נאָך נאַטירליכער איז עס ביי אונז, הן צוליעב אונזער „קוצר-רוח" אין דער יעצטיגער שווערער תקופה, וואָס אונזער פאָלק מאַכט דורך און הן צוליעב דעם, וואָס מיר לעבען צוּוואָרפען אין פערשידענאַרטיגע סביבות און קולטורען, וועלכע האָבען זייערע איינפלוסען אויף אונז.

אָבער שטענדיג, ווי גרויס עס זענען נאָר געווען די מיינונגס-פערשידענהייטען מיט וועלכע מ'איז ביי אונז אַוועק פון א קאָנגרעס און ווי אונצופרידען די אָדער יענע פראַקציע איז געבליבען, האָט דאָך געהערשט די הכרה, אַז דער קאָנגרעס איז דער אויסדרוק פון די כחות, וואָס האָבען זיך אָנגעזאַמעלט אין פאָלק און דעמאָנסטרירען דעם פאָלקס-ווילען, זיינע מעגליכקייטען, זיין יכולת און זיינע פעהיגקייטען צו לעבען און שאַפען. ווי שטאַרק אָפּאָזיציאָנעל א מינאָריטעט איז אַרויס פון א קאָנגרעס, איז זי דאָך געבליבען לאָיאַל צו דער הנהלה, אויף אַזוי ווייט ווי די אויפבוי-אַרבייט פון ארץ-ישראל האָט געפאָדערט און האָט געשטאַרקט איהרע הענד אין איהר ריזיגער אויפגאַבע. איבערהויפּט האָט זיך די לאָיאַליטעט שטענדיג אַרויסגעוויזען לגבי די פינאַנציעלע אינסטיטוציעס, וואָס דער ציוניזם האָט געשאַפען און לגבי דעם קרן-היסוד בודזשעט. אין דער הינזיכט איז לחלוטין אָבגעווישט געוואָרען דער חלוק צווישען דער לייטענדער פּאַרטיי און צווישען דער אָפּאָזיציע. אַלע האָבען גלייך אָנערקענט, אַז דער קרן היסוד איז אַ נייטראַלע פאָלקס-אינסטיטוציע, וואָס שטעהט איבער אַלע פּאַרטייען אינ'ם ציוניזם. ער שליסט זאַגאַר איין אַזעלכע, וואָס שטעהט מחוץ דעם ציוניזם. מיר האָבען אַלע צוזאַמען שטאַלצירט דערמיט, וואו מיר צאָהלען אונזערע שטייערן צום קרן היסוד פרייוויליג, אָהן צוואַנג, נאָר מיט'ן כח פון אונזער גרויסען אידעאַל פון בנין הארץ. אַ הנהלה איז געגאַנגען און א הנהלה איז געקומען. נאָר דער חוב פון דעקען דעם בודזשעט איז געבליבען הייליג ביי אַלע פּאַרטייען אין דער בעוועגונג.

עס קלינגען דעריבער זעהר פרעמד און ווילד די קלאַנגען, וואָס טראָגען זיך אַרום אין דער פּרעסע, אַז פערשידענע קרייזען אין ציוניזם, וועלכע זענען אַוועק „ברוגז" פון 18-טען קאָנגרעס, האָבען בעשלאָסען, נישט מעהר און נישט ווייניגער, ווי צו סאַבאָטירען דעם קרן היסוד, דערפאַר, וואָס איהרע פאָדערונגען זענען נישט אָנגענומען געוואָרען דורך דער קאָנגרעס-מאַיאָריטעט. עס איז שווער זיך פאָרצושטעלען, אַז פעראַנטוואָרטליכע ציוניסטען זאָלען זיך בענוצען מיט סאַבאָטאַזש געגען דער ציוניסטישער בעוועגונג. עס איז צו פערשטעהן אויך יחידים, וועלכע האָבען זיך נישט אָבגעגעבען קיין דין-וחשבון אין דער הייסער מינוט, אַרויסגעלאָזט פון מויל א באָיקאָט-סטראַשונעק, נאָר ווי קען דער רוב בנין ורוב מנין פון אָט דער פּאַרטיי האָבען דערצו אַ שייכות און טראָגען די אחריות פאַר אַ פּאָליטיק פון „אַז מ'איז ברוגז אויפ'ן חזן שפּרינגט מען נישט קיין „קדוש"...

נישט צאָהלען קיין שטייערן ווערט אין יעדען לאַנד בעטראַכט נישט ווייניגער ווי א פערברעכען, פאַר וועלכען מ'ווערט גאַנץ ערנסט פערפאָלגט, ווייל דאָס מיינט אונטערצוגראָבען די יסודות פון דעם גאַנצען מלוכה-אַפּאַראַט און אַריינוואַרפען דאָס לאַנד אין א צושטאַנד פון אַנאַרכיע. נישט ווייניגער פערברעכעריש איז אַזאַ פאַל אויך ביי אונז, ווייל נישט ווייניגער גראָבט עס אונטער דעם קיום פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע און די אויפבוי-אַרבייט פון ארץ-ישראל.

ס'איז נישט נויטיג אויפצוקלערען באַריכות פאַר ציוניסטען וואָס דער קרן-היסוד איז פאַר אונז. דער קרן-היסוד האָט דירעקט און אונדירעקט געשאַפען די נייע ארץ-ישראל, אין עליה, חנוך, געזונדהייט, אַגריקולטור און אין אַנדערע צווייגען פון בנין הארץ האָט ער געטראָגען און טראָגט אויך איצט די אחריות. שטאָדט און דאָרף האָבען דורך דער ברכה פון זיין האַנד אויפגעבליהט. קרן-היסוד און בנין הארץ איז איינס, און ווער עס הויבט אויף אַ פינגער געגען איהם, הויבט דערמיט אויף א פויסט געגען ארץ-ישראל.

יעדער פּאַרטיי אין ציוניזם און יעדער ציוניסט אין אַ פּאַרטיי ווייסט עס. עס איז דעריבער אַנ'אומזין צולאָזען דעם געדאַנק, אַז סאַבאָטאַזש זאָל אָנגענומען ווערען אַלס אַ מיטעל פאַר אַ פּאַרטיי צו דערגרייכען איהר ציעל. אַנ'אָפּאָזיציע, וואָס גלויבט אין איהר אמת און איז איבערצייגט, אַז זי איז פעהיג איבערצונעמען די לייטונג, קען זיך נישט ערלויבען צו בענוצען א מיטעל, וואָס קען שפּעטער בענוצט ווערען געגען איהר מיט'ן זעלבען „ערפאָלג", ווען זי וועט איבערנעמען די מאַכט. סאַבאָטאַזש — נישט ווייניגער ווי עס קען שאַדען דער הנהלה, איז עס מסוגל צו אונטערגראָבען דעם פּרעסטיזש און דעם אידעאַל פון די וואָס בענוצען זיך מיט איהם, ווייל עס גראָבט אונטער דעם גאַנצען בנין פון ציוניזם. „תמות נפשי עם פלשתים" — ווי העלדיש דאָס זאָל נישט זיין, איז עס נישט קיין פּאָליטיק פון שאַפענדען לעבען, נאָר פון אַ נקמה-אַקט פון טויט.

דער קרן-היסוד טרעט איצט צו צו זיין יאָהר-אַרבייט. די צייט איז זעהר א שווערע אין אונזער לעבען און די עליה מוז איצט א סך פערגרעסערט ווערען. די ביטערע עקאָנאָמישע לאַגע אין אַלע לענדער פאָדערט די פעראייניגונג פון אַלע אונזערע כחות, אַז דער בעשטימטער בודזשעט זאָל געדעקט ווערען. די קרן-היסוד שליחים לאָזען זיך איבער לענדער צו זייער פעראַנטוואָרטליכער אַרבייט, וואָס פאָדערט אָפט איבערמענשליכע כחות, און זיי האָפען, אַז אַלע פּאַרטייען וועלען זיי קומען צו הילף און שטאַרקען זייערע הענד, ווי ווייט ס'איז נאָר מעגליך.

די קרן-היסוד אַרבייט מאָנט אַלע כחות אין דער בעוועגונג. ער טרעט צו צו זיין אויפגאַבע מיט'ן פעסטען גלויבען, אַז דער געזונטער געפיהל, די ליבע צו ארץ-ישראל וועט נעמען איבערהאַנד און ברענגען צו די געוואונשענע רעזולטאַטען.

ביי נייגונג צו פעטקייט, פּאַדאַגרע און צוקערהאַרנרוהר פערבעסערט דאָס נאַטירליכע Franniszka Józefa ביטערוואַסער די מאָגען- און געדערים-טעטיגקייט און איילט-צו רעגולער די פערדייאונג.

(34

די לעצטע טעג פון יהודה

היסטאָרישער ראָמאַן פון ה. פ. שומאַכער.

(פאָרטזעצונג).

דאַן איז געשטאַנען אַ מאַן און געוואַרט.

— בּירינִיקה? — האָט סילוויוס שטיל געפרעגט.

— גיש חלב — האָט דער מאַן געענטפערט. דאָס איז געווען דער צייכען, אַז בּירינִיקה האָט איהם געשיקט אָבפיהרען די קנעכט־אַפּענע.

עס זענען שוין געשטאַנען גרייט די פערד און בעת זיי האָבען אויפגעזעצט תמר'ן און סאַבּינוס האָט אויך שוין געהאַלט אויפזעצען זיך, האָט ער מיט וועהטאָג אויסגעשריגען און אָנגעהויבען זוכען אַרום זיך. סילוויוס איז אויך איהם נאָכגעלאָפען און דערזעהן ווי סאַבּינוס זוכט שולמית'ן, וועלכע איז פּלוצלינג פערשוואונדען געוואָרען.

— שולמית! — האָט סאַבּינוס גערופען, נאָר קיינער האָט נישט געענטפערט. סאַבּינוס האָט שוין געוואָלט צוריקלויפען אין שטאָדט אַריין, נאָר סילוויוס האָט איהם נישט געלאָזט. עס האָט זיך דערהערט אַ גערויש פון רייטער, דאַן האָט סאַבּינוס זיך געלאָזט אויפזעצען אויפ'ן פערד און אַלע זענען פערשוואונדען געוואָרען.

שולמית איז פערלוירען געוואָרען

— — —

אַכט טעג זענען פאַראיבער זייט אַסּפּסיינוס האָט מקריב געווען זיינע קרבּנות אויפ'ן באַרג כּרמל און זייט סאַבּינוס האָט שווער פערוואונדעט פּראָנטאָ'ן.

רעואל איז שוין פיסלעכווייז געזונד געוואָרען, דער רופא האָט איהם שוין ערלויבט אַרום צוגעהן אין גאָרטען שפּאַצירען. בּירינִיקה האָט שוין געזעהען, אַז דער גאָרטען זאָל זיין לעדיג און, אַנגעלעהנט אויף דעם רופא איז רעואל אַרויסגעגאַנגען אין גאָרטען אַריין, זיך געזעצט אויפ'ן גראָז און געטרויסט. דער רופא האָט איהם איבערגעלאָזט אַליין און רעואל האָט פערדעקט די אויגען מיט זיינע הענט, זיך צוגעהערט צום שטילען גערויש פון די בּוימער.

פּלוצלינג האָט ער דערזעהן בּירינִיקה'ן.

— דבורה — האָט ער געמורמעלט.

ער האָט זיך נישט גערירט פון אָרט און ווען בּירינִיקה האָט זיך אַראָבגעלאָזט אויף די קניִהען, האָט ער אָנגענומען איהרע גאָלדענע האָר און ווי אַ קינד האָט ער זיך געפרעהט, זיין געזיכט האָט געשיינט פאַר פרייד.

— דבורה, האָט ער שטיל געפליסטערט, דער דאָזיגער נאָמען האָט איהם אַנ'אונגעהייערען פערגעניגען פערשאַפט.

— נאָך גוט, וואָס די האָר זענען ווירקליך מיינע, ווייל, ווען איך זאָל טהון ווי אַנדערע פרויען און אָנטהון פאַלשע האָר, וואָלטען זיי אונטער דיינע פינגער שוין נישט אויסגעהאַלטען אָבער, זאָג מיר, וועגען וואָס האָסטו איצט געטראַכט?

ער האָט זיך צולאַכט ווי אַ נאַאיוו קינד.

— וועגען דיר האָב איך געטראַכט.

— זאָגסטו אמת? זי האָט איהם פאַרשענד אָנגעקוקט, וועט דיר ווירקליך באַנג טהון אויב דו וועסט מיך נישט זעהען.

ער האָט זיך דערשראָקען און זיין געזיכט איז בלאַס געוואָרען.

— איך וועל דיך מעהר נישט זעהען? — האָט ער פערצווייפעלט אויסגערופען דאַן וויל איך גאָרנישט לעבען!

זי האָט פאַרשענד איהם אָנגעקוקט.

— אמת! אָט דאָ ליעגט אַ מאַן, וועלכער ליעבט זי ווירקליך! און ער ווייסט דאָך גאָרנישט, ווער די דאָזיגע פרוי איז ער ווייסט נישט, אַז זי איז רייך! ער ליעבט זי מיט אַלע קרעפטען! זיין ליעבע איז א פייערדיגע, דאָס איז די ערשטע ליעבע!

זי אַליין האָט זיך פערלוירען אונטער'ן איינדרוק פון דער דאָזיגער ליעבע

און איהם ליעבט זי אויך דאָס, וואָס מען האָט ביי איהם צוגענומען מיט געוואַלד — איהר יוגענד.

דאָס זענען דאָך די בעסטע יאָהרען.

איהר האַרץ איז איצט פול געווען מיט אַנ'אויסטערלישער פרייד, עס האָט זיך איהר געוואָלט וויינען, אָהן ווערטער האָט זי צערטליך געגלעט זיין האַנד.

און אַ שטאַרקער ווילען האָט זי בעהערשט, עס האָט זיך איהר געוואָלט אַ קוש טהון די דאָזיגע האַנד.

זי האָט זיך אַראָבגעלאָזט אויפ'ן גראָז און די גאָלדענע לאָקען האָבען איהר ברענענד געזיכט פערדעקט, זי האָט זיך אָנגעבויגען און געקושט די ווייסע קינדערישע האַנד.

— וואָס טהוסטו? — האָט רעואל פערוואונדערט געזאָגט.

נאָר זי איז געזעסען נעבען איהם און מיט זיין רעכטער האַנד איהר האַלז אַרומגענומען און ווי צו זיך אַליין האָט זי געמורמעלט.

— ווי ליעב איך האָב דיך...

אויף רעואל'ס האַנד האָט זיך בעוויזען א טראָפּען פון א טרעהר.

איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אַז פון גרויס גליק וועט ער דערשטיקט ווערען.

זיי האָבען זיך נישט געקושט, נאָר אַרומגענומען און געשוויגען, פערטיעפט אין געדאַנקען.

און די זון האָט איהרע שטראַהלען פערשפּרייט, אַלץ אַרום האָט געשיינט. אַנ'אויסטערלישע שטילקייט האָט געהערשט אין גאָרטען, אויך די פייגעל האָבען געשוויגען.

בּירינִיקה האָט געפיהלט, אַז איהר יוגענד קומט צוריק...

בּירינִיקה האָט זיך אויפגעכאַפּט פון איהר שעהנעם חלום. זי האָט מיט בּיידע הענד אָנגענומען זיין קאָפּ און פאַרשענד אַריינגעקוקט אין זיינע אויגען.

— זאָג מיר, מיין פייערער — האָט בּירינִיקה שטיל געזאָגט — וועמען ליעבסטו מעהר פאַר מיר?

— מעהר פאַר דיר? קיין שום מענש נישט,

— און דיין לאַנד?

רעואל האָט אָנגעהויבען ציטערן, זיין געזיכט איז פינסטער געוואָרען.

— מיין לאַנד! האָב איך דיך דען נישט פערגעסען? איצט אין דער שווערער צייט דאַרפסטו האָבען אַלע דיינע קינדער און איך...

— דו וועסט אויך געהן, ווען דיין לאַנד וועט דיך רופען! — האָט בּוריניקה אויסגערופען, נישט לאָזענדיג איהם פערענדיגען דעם זאַץ. איהר שטים האָט געציטערט פון פחד, ווייל דאָ האָט זי אָנגעריהרט אַנ'אָרט וואו זי האָט נאָכנישט געהערשט. דו ביזט נאָך קראַנק — האָט זי פאָרטגעזעצט — פריהער מוזטו זאַמלען קרעפטען, כדי צו זיין נוצליך דיין לאַנד.

— דבורה, צי אין דיינע ווערטער איז נישט אַמאָל די פרוי שטאַרקער ווי די יודין?

— דאָס איז די שטים פון דער פרוי און פון דער יודין — האָט בּירינִיקה ענערגיש געענטפערט — אונזער לאַנד נויטיגט זיך אין העלדען! געפונט זיך דען אַזאַ גן-עדן, ווי דאָס אָרט, וואו די פרוי הײַלט איהר געליעבטען, כדי איהם צו שיקען אויפ'ן שלאַכט-פעלד? דבורה וועט שמאַרקען רעואל'ן אין דעם טאָג, ווען ער וועט געהן קעמפען.

— ווי גרויס דו ביזט — האָט רעואל ענטציקט בעמערקט.

(פאָרטז. קומט.)

מענדיל אש.

א רוסישער פּאָלקאָווניק שיקט אָב די „באָזשע נאַראָדזעניע"-מתנות צום רב.

(אַנ'עפּיזאָד פון דער נישט-ווייטער פערגאַנגענהייט).

סוף יאהר 1894, ווען דער רוסישער צאר אַלעקסאַנדער דער 3-טער איז געשטאָרבען און ניקאָלאַי דער 2-טער האט פערנומען דעם כסא המלוכה, האָבען יודען אנגעהויבען צו חלומ'ען פון בעסערע צייטען. אומעטום, וואו יודען זענען זיך נאָר צוזאַמענגעקומען, האט מען גערעדט וועגען רשעות פון אַלטען קייזער און גוטסקייט פון נייעם, פון וועלכען די יודען האָבען ערוואַרט ישועות ונחמות. און כאָטש מען האט געוואוסט, אז דאס אויסרעדען אויפ'ן פערשטאָרבענעם מלך קען פערשאַפען צרות, ווייל אזנים לכותל — האט זיך דאָך קיינער דערפון נישט אָבגעהאַלטען.

אין אָט דער דאזיגער צייט איז אין דער וואוינונג פון היגען רב ר' נחום אַש אַריינגעקומען אַ רוסישער זשאַנדאַרם און פערלאַנגט, אַז דער רב זאל איהם אויפגעבען זיין גענויען נאָמען און אַדרעס. בעקומענדיג די דאָזיגע אינפאָרמאַציעס, איז דער זשאַנדאַרם, אָהן צו-זאָגען וועגען! וואס דאס איז איהם נויטיג—אַוועקגעגאנגען.

דער וויזיט פון זשאַנדאַרם האט ביים רב'ס נאָהנטע אַרויסגערופען גרויס בעאונרוהיגונג — אַ קשיא אויף אַ מעשה, צי האט נישט אַמאָל ווער אונטערגעטראָגען אַ רכילות, אַז אין בית-דין-שטוב האט מען זיך שלעכט אויסגעדריקט וועגען פערשטאָרבענעם קייזער. ס'איז אָבער נישט געווען קיין אַנדערע עצה, ווי געדולדיג אָבצוּוואַרטען און צו זעהען וואס ס'וועט ווייטער געשעהען.

צומאָרגענס אויפדערנאַכט האט זיך ברייט געעפענט די טהיר אין רב'ס וואוינונג און ס'איז ווידער אַריין דער זעלבער זשאַנדאַרם און באַלד נאָך איהם עטליכע גרעניץ-זעלנער מיט גרויסע פּעק אין די הענד. די זעלנער האָבען געגעבען אַ שטעל אויס אויפ'ן טיש עטליכע גרויסע היט-צוקער, טעע, קאַווע, שאָקאָלאַד, טאָרטען, וויין און אַנדערע גוטע זאַכען, הכלל, אַ גאַנץ נישט-קשה'דיג קאָלאָניאַל-און דעליקאַטעסען-געשעפט. דער זשאַנדאַרם האט דערביי דערלאַנגט דעם רב אַ פערחתמ'עטען בריעף און פערלאַנגט איהם דאס אַלץ צו קוויטירען.

אַלע אַנוועזענדע אין רב'ס שטוב זענען געוואָרען זעהר נייגעריג און מיט אומגעדולד געוואַרט צו דערגעהן דעם אינטערעסאַנטען רעטעניש. דער רב האט תיכף אויפגעריסען די קאָנווערט, וואו ס'האט זיך געפונען אַ מגילה אָנגעשריבען געדיכט רוסיש אַזש אויף 3 זייטען, געחתמ'עט דורכ'ן פּאָלקאָווניק פון היגען גרעניץ-פּאָלק, איוואַנאָוו.

דער פּאָלקאָווניק האט געשריבען, אַז מיט עטליכע טעג צוריק האט ער בעקומען צוגעשיקט די אַלע זאַכען אָהן שום ערקלערונג פאַר וועמען און צו וועלכען צוועק דאס איז, נאָר ס'איז געווען בלויז בייגעלעגט אַ וויזיט-קאַרטע מיט'ן נאָמען פון אַ היגען יודישען סוחר. ער האט נישט פערשטאַנען וואס דאס קען בעדייטען—שרייבט ווייטער דער פּאָלקאָווניק—און לאַנג אַריינגעקלערט אין דאָזיגען ענין, ביז ער איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז אַזוי ווי ס'ריקט אָן דער טאָג פון „באָזשע נאַראָדזעניע", ווען אַלע זענען זיך נוהג שטאַרק משמח צו זיין און צו טיילען מתנות אָרימעלייט, און היות ווי יודען זענען גוטהערציג, דעריבער האט דער דאָזיגער יודישער סוחר, רעכענענדיג אוודאי, אַז ער, אַלס פּאָלקאָווניק האט נישט די מעגליכקייט מיט אייגענע מיטלען מקיים צו זיין די מצוה פון מתנות לאביונים, איהם אויף אַזאַ אופן געגעבען די מעגליכקייט דערצו. אַזוי אָבער—ערקלערט ווייטער דער פּאָלקאָווניק—ווי ער איז אין טשענסטאָכאָוו ערשט אַ קירצע צייט און ווייסט נישט ווער ס'איז נויטבעדערפטיג, דעריבער שיקט ער איבער דאס אַלץ צום רב, ווייל ער פערשטעהט, אַז דער רב קען יאָ היגע אָרימעלייט. גלייכצייטיג בעט דער פּאָלקאָווניק, אַז דער רב זאל שיקען נאָכ'ן דערמאָנטען יודישען סוחר, איהם דאס דערצעהלען און איהם אויפמערקזאַם מאַכען, אַז אויב ער וועט אין דער צוקונפט ווידער וועלען אַרויסווייזען זיין גוטהערציגקייט, זאל ער עס נישט מאַכען דורכ'ן פּאָלקאָווניק, נאָר דירעקט איבערשיקען זיין נדבה צום רב.

נאָכ'ן אַדורכלעזען די דאָזיגע מגילה, איז דער ענין עפּיס ווייטער געבליבען אונקלאָר; שפּעטער ערשט האָט דער רב פערשטאַנען וועגען וואס אייגענטליך דאָ געהט. אין יענע צייטען האָבען אַ סך היגע סוחר'ים געהאַנדעלט מיט אויסלענדישע סחורות און דעריבער געוואָלט לעבען אין גוטע בעציהונגען מיט די גרעניץ-לייט, כדי נישט צו ווערען דורך זיי בעאונרוהיגט. יעדער האט זיך דערום בעמיהט אויף פערשידענע אופנים נושא חן צו זיין ביי די העכערע אָנפיהרער פון גרעניץ-פּאָלק און זיי צו שיקען מתנות. גראָד דאַן איז דער פּאָלקאָווניק פון גרעניץ-מיליטער פערטוישט געוואָר'ען דורך אַ פּריישען, מיט וועלכען זיער דערמאָנטער סוחר האט געוואָלט קומען אין קאָנטאַקט און אויסגענוצט די געלעגענהייט פון „באָזשע נאַראָדזעניע" איהם צוצושיקען די דאָזיגע מתנות. דער פּאָלקאָווניק אָבער—ווייזט אויס—האט די מתנות נישט געוואָלט צונעהמען, אָבשיקען זיי צום סוחר האט ער אויך נישט געוואָלט, האט ער זיי דעריבער געשיקט צום רב, מאַכענדיג זיך דערביי נאַאיוו, אַז ער פערשטעהט כלומרשט נישט צו וועלכען צוועק דער סוחר האט דאס אַלעס איהם געשיקט.

דער רב האט באַלד געלאָזט רופען צו זיך דעם סוחר און איהם דערצעהלט וועגען גלגול, וואס זיין משלוח מנות האט אַדורכגעמאַכט. די מעשה האט איהם אפילו נישט קיין הנאה געטהון, אָבער פערפאַלען; ער האט דאַן פערלאַנגט, אַז דער רב זאל איהם דאס אַלעס צוריקגעבען. דער רב האט איהם דערויף ערקלערט, אַז גלאַט איהם דאס צוריק אָבגעבען קען ער נישט, ווייל ער מוז צוריקשיקען דעם פּאָלקאָווניק אַ רשימה אויף וואס פאַר אַנ'אופן דאס איז צוטיילט געוואָרען, נאָר אויב דער סוחר וויל, טאָ זאל ער די אַלע גוטע זאַכען אָבקויפען און דאס געלד וועט דורכ'ן רב פערטיילט ווערען אָרימעלייט.

און אַזוי איז טאַקי געשעהען.

נאָכ'ן אָבשיקען איהם די רשימה, האט דער פּאָלקאָווניק נאָכאַמאָל געשריבען אַ בריעף צום רב, אין וועלכען ער האט, מאַכענדיג זיך ווייטער תמ'עוואַטע, אויסגעדריקט זיין דאַנק פאַר'ן מיטהעלפען איהם צו פערלייכטערען דעם שווערען גורל פון אָרימע בירגער...

צי דער יודישער סוחר וועט האָבען אַ חלק אין עולם הבא פאַר זיין געלד, וואס א'ז פערטיילט געוואָרען אָרימעלייט אַ דאַנק דעם פּאָלקאָווניק—איז אַ ספק, נאָר קיין „עולם הזה" האט ער יעדענפאַלס דערפון נישט געהאַט...

אויפרוף פון ראש בית"ר און שלטון לכבוד דעם 10-יעהריגען יובל פון בית"ר. *)

1.

היינטיגען חנוכה וועט די בית"ר בעוועגונג אַלט ווערען 10 יאָהר. חנוכה תרפ"ד איז אין ריגא (לעטלאַנד) ענטשטאַנען דאָס ערשטע קעמערל פון אונזער בעוועגונג אונטער'ן נאָמען „הסתדרות הנוער הציוני האקטיביסטי על שם יוסף תרומפלדור". אין דעצעמבער 1923 אין רעזולטאַט פון דער פּערייניגונג צווישען דער „הסתדרות תרומפלדור" און די אָרגאַניזאַציע „קדימה" אין לעטלאַנד, איז דער נאָמען געענדערט געוואָרען אויף „ברית תרומפלדור" (בית"ר). אין דער זעלבער צייט איז דורך דער צווייטער וועלט-קאָנפערענץ פון ברית הצה"ר אין פּאַריז פּראָקלאַמירט געוואָרען די גריגדונג פון אַ וועלט אָרגאַניזאַציע אונטער דעם נאָמען.

היינט צו טאָג — חנוכה תרצ"ד נעמט אַרום די בית"ר בעוועגונג 26 לענדער אין אַלע טיילען פון דער וועלט (אויסער אויסטראַליען). אין די אַלע לענדער עקזיסטירען 1100 אָבטיילונגען מיט 65.000 מיטגלידער, פון דעם אין פּוילען אַליין 657 אָבטיילונגען מיט 40.000 אחיות און אחים.

די אָרגאַניזאַציאָנעלע ביז יעצטיגע דערגרייכונגען פון בית"ר זענען פאָלגענדע: העכער 800 אויסגעשולטע אינסטרוקטאָרען פאַר ווער-ספּאָרט אין א"י, און אין גלות 250 מאָביליזירטע בית"רים אין די פּלוגות העבודה אין א"י. זיי געפונען זיך אין די פּלוגות: חדרה, רמת טיומקי, הרצליה, כפר סבה, מגדל, ראש פנה, יסוד המעלה, 4000 בית"רים אין הכשרה גדודים פון בית"ר. די בית"רישע פּרעסע איז ביז היינט ערשינען אין פאָלגענדע שפּראַכען: העברעאיש, יודיש, שפּאַניאליש, פראַנצויזיש, דייטש, ענגליש, רוסיש, אונגאַריש, אויסער דעם אַ גאַנצע רייהע אינטערנע צייטונגען און ביולעטינען אין פיעל אַנדערע שפּראַכען. פון דער רייכער צאָהל ביכער, וועלכע זענען דורכ'ן שלטון און די נציבויות געוואָרען אַרויסגעגעבען איז כדאי אויסצורעכענען: צוויי גרונדזעצליכע ביכער פאַר הכשרה הגנתית, אַ בעריכט פון דער ערשטער וועלט-קאָנפערענץ פון בית"ר אין דאַנציג, זאַמעלבוך פאַר בית"רישער יוגענד פון זשאַבאָטינסקי א. א.

דער ראש בית"ר און שלטון האָבען בעשלאָסען צוזאַמען צו רופען די צווייטע וועלט-קאָנפערענץ פון בית"ר אויפ'ן זומער 1934.

2.

די דריי גרונדפּרינציפּען פון דער בית"רישער אידעאָלאָגיע זענען: אַ יודישע מדינה פון ביידע זייטען פון ירדן, דער פּרימאַט פון שטאַאטס-געדאַנק איבער אַלע אַנדערע אידעען, אַ יודישע זעלבסט-שוץ אין א"י און אין די גלות לענדער. די דאָזיגע דריי פּרינציפּען שאַפען דעם פונדאַמענט פון ביתר"יות, דען אין דער איגערליכער ענטוויקלונג פון בית"ר אָדער אין דער ענטוויקלונג פון יודישען גורל, איז נישטאָ אַזאַ מאָמענט, וועלכער זאל אימשטאַנד זיין אפילו איין פּינטעלע פון די אויבענדערמאַנטע פּרינציפּען אויסצומעקען.

אויסער דער איינפלאַנצונג פון שטאַאטס-געדאַנק ביי דער יודישער יוגענד, וועלכע האָט שוין ביי דעם יעצטיגען מאָמענט געבראַכט צו דער קאָנצענטרירונג פון אַלע געזונטע כוחות אין פאָלק אַרום דער פאָהן פון פּאָליטישען ציוניזם (ווי דער „ברית-החיל" אָרגאַניזאַציע פון דעם נאַציאָנאַלען אַרבייטער אין א"י א. א. וו.) איז דעם בית"ר געלונגען צו שאַפען צוויי קאָנקרעטע ווערק, וועלכע טראָגען אויף אַ בולט'ן אופן דעם שטעמפּעל פון בית"ר, די ווער-ספּאָרט אויסשולונג און די מאָביליזאַציע פון בית"רישען אַרבייטער אין ארץ-ישראל.

3.

אָבער די אַלע אויפטהוען זענען קליין אין פערגלייך מיט דעם האָריזאָנט פון אונזער אַרבייט, וועלכע וואַרט אונז אין דער צוקונפט. בית"ר איז נישט נאָר קיין „פאַקט" אַ לעבעדיגער און שטאַרקער פאַקט, בית"ר איז אויך אַ ח ל ו ם. מיר חלומ'ען וועגען אַ בעוועגונג, וועלכע וועט צעהלען הונדערטער טויזענטער, וועמענס אָבטיילונגען זאָלען זיך פערוואַנדלען אין

*) צוליעב טעכנישע סבות געדרוקט מיט פערשפּעטיגונג.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

נאָך אַ לענגערער צייט פון שטילשטאַנד איז די לעצטע וואָך געווען אַ וואָך פון יום טוב'דיגע שמחות און פייערונגען. איך האָב נישט אויסגעטהון אויף איין מינוט דעם פּאַראַדנעם אַנצוג און געהאַלטען אין איין אַרומלויפען פון איין שמחה אויף דער צווייטער, אַזוי, אַז כ'האָב קוים געקענט דעם אָטעם כאַפּען... און אויב עס האָט זיך געטראָפען אַ פייערונג, אויף וועלכער איך, הקטן, בין נישט געווען, איז עס נאָר דערפאַר, וואָס כ'האָב פּשוט נישט בעוויזען מיט איין פאַר פיס צו זיין אויף עטליכע חתונות.

אָבער וויפיעל איך האָב געזעהן און געהערט וועל איך זיך דערמיט טיילען מיינע לעזער.

די פערגאַנגענהייט און די געגענוואַרט.

קודם כל האָבען אונז געוואָלט מזכה זיין מיט אַ יום טוב-מתנה לכבוד חנוכה עטליכע היגע קינאָ'ס דעמאָנסטרירענדיג יודישע בילדער.

דאס קינאָ „לונאַ" האט דעמאָנסטרירט די ביבלישע לעגענדע „יוסף אין מצרים", ווי אַזוי מ'האט יוסף'ן פערקויפט און ער איז שפּעטער געוואָרען שני למלך אז"וו.

אַלע רעדען יודיש. סיי יעקב אבינו, סיי די שבטים, אפילו פּרעה מלך מצרים, פּוטיפרע און זיין ווייב זליכה רעדען אַ פליסיגען יודיש, נישט אַנדערש, אַז אין יענע צייטען איז יודיש געווען די וועלטס שפּראַך...

זאָגט אייך וואס איהר ווילט, איך בין אפילו אַ הונדערט-פּראָצענטיגער יודישיסט, נאָר הערענדיג ווי אַזוי פּרעה רעדט יודיש, האָט עס אויף מיר געמאַכט דעם איינדרוק פון אַ פּורים-שפּיעל. אָבער נישט דאס קינאָ „לונא" איז שולדיג, וואס דאס בילד איז שלעכט אויסגעפיהרט, די אינהאָבער האָבען געמיינט, אַז זיי טהון אונז דערמיט אַ גרויסע טובה, כאָטש לצים זאָגען, אַז זיי האָבען געוואָלט זיך אַ טובה טהון... נישט דאס בין איך אויסען.

דאס קינאָ „עדען" האט לכבוד חנוכה ווידער דעמאָנסטרירט דאס בילד „סאַבראַ", וואס שטעלט פאַר דאס אויפבויענדע ארץ-ישראל און ווי מבינים זאָגען האט דאס בילד אויך געקאָנט זיין בעסער.

ווי עס זאל אָבער נישט זיין, האָבען די דאָזיגע קינאָ-דירעקטאָרען אונז געוואָלט מהנה זיין לכבוד חנוכה מיט עכט-יודישע בילדער. כאַראַקטעריסטיש איז אָבער, אַז אין בילד, וואס שטעלט פאַר די פערגאַנגענהייט, האט מען גערעדט יודיש, אַזוי, אַז עס קומט אויס, דאס יודיש איז די עלטסטע שפּראַך, און אין דעם בילד פון דער געגענוואַרט איז די שפּראַך העברעאיש.

אַלזאָ 2 יודישע בילדער, וואס שטעלען פאַר די אַלטע-אַלטע פערגאַנגענהייט און די געגענוואַרט.

שול-קינדער-פערוויילונגען.

די היגע 2 יודישע גימנאַזיעס, ווי אויך די שולע פון פּרל. ווינשטאָק האָבען איינגעאָרדענט חנוכה-פייערונגען.

אין דער שולע פון דר. אַקסער איז די חנוכה-פייערונג פאָרגעקומען שבת-צו-נאַכטס אויף אַ בעשיידענעם אופן.

אין גרויסען גימנאַסטישען זאל האט מען אויפגעשטעלט אַ טריבונע אָהן אַ פאָרהאַנג און אָהן דעקאָראַציעס, מען האט אויך נישט גענייהט קיין ספּעציעלע קאָסטיומען, נאָר דערפאַר האָבען אָבער די פאָרשטעלונגען, די פאָרטראַגען און דעקלאַמאַציעס געהאַט אַנ'אינהאַלט, וואס איז געווען דורכגעדרונגען מיט דער יודישער מאַרטיראָלאָגיע און געוועקט האָפנונגען אויף דער צוקונפט.

כאַראַקטעריסטיש איז, אַז אין דער דאָזיגער שולע, וועלכער מען פלעגט פאָרוואַרפען, אַז זי בעציהט זיך נעגאַטיוו צום נייעם אויפלעבענדען געדאַנק וועגען אונזערע האָפנונגען און שטרעבונגען אין ארץ-ישראל, האט פון יעדען וואָרט, וואס מען האט דאָרט גערעדט, געשפּרודעלט מיט דעם נייעם ארץ ישראל, אַזוי, אַז מען האט געהאַט דעם איינדרוק, אַז מיר זענען אויף אַנ'אָוונט פון הייסע און איבערגעגעבענע ציוניסטען.

זונטאָג אָוונט איז אין זאל פון „מכבי" פאָרגעקומען די טראַדיציאָנעלע חנוכה-פייערונג פון פּרל. ווינשטאָק'ס שולע, וואס האט זיך אויסגעצייכענט מיט געשמאַק און פערנעהם.

די קינדער האָבען געהאַט די געהעריגע קאָסטיומען, אויך די געהעריגע ליכט-עפעקטען זענען געווען און די פאָרשטעלונג האט זיך גלענצענד איינגעגעבען.

זייענדיג אויף אַ פאָרשטעלונג פון די שילער פון פּרל. ווינשטאָק'ס שולע, בעקומט מען דעם איינדרוק, אַז אויסער די למודים ווערט דאָרט אויך געלייגט גרויס אַכט אויף דאס אויסבילדען די קינדער אין דראַמאַטישע און סצעניש אויפטריטען.

נעמט, למשל, דאס בילד „אין סיים", איז עס געווען אַזוי גוט איינגעזשיסירט, אַז עס איז זעלטען צו טרעפען ביי גרויסע אַרטיסטען. און דאס פערלאַנגט דאָך אַנגעשטרענגטע אַרבייט און מיה,

יעדענפאַלס מאַכען די פאָרשטעלונגען אויף די אַנוועזענדע זעהר אַ גוטען איינדרוק.

מאָנטאָג ווידער איז פאָרגעקומען אַ חנוכה-פייערונג אין קינאָ „לונאַ", איינגעאָרדענט דורך די שילער פון יודישען גימנאַזיום.

די פאָרשטעלונג האט שוין געמאַכט אַנ'איינדרוק נישט פון קינדער, נאָר פון דערוואַקסענע.

אַ פאַקט איז אָבער, אַז אַלע דריי חנוכה-פאָרשטעלונגען האָבען סימבאָליזירט די שטימונג פון דער איצטיגער צייט און אויסגעדריקט דאָס, וואָס מיר אַלע פיהלען אין איצטיגען מאָמענט — אַז דער איינציגער ציעל איז צו זיין אַ געזונט שטאַרק נאָרמאַל פאָלק מיט אַלע פעלקער צוגלייך אויף אייגענער ערד.

אַ דגל-פייערונג.

די גראָסמאַניסטען האָבען אויך אויסגענוצט דעם חנוכה יום-טוב, כדי צו פייערען די ענטהילונג פון אַ פאָהן פון „ברית הקנאים".

די יודענשטאַאטס-פאַרטיי איז ערשט געשאַפען געוואָרען און איז זעהר אַ קליינע. זייער יוגענד - אָרגאַניזאַציע איז אַ פרישע און אויך דאָס פעהנדיל, וואָס זיי האָבען אויפגענייהט איז אַ קליינס, אַזוי אז אַלץ איז ביי זיי אין מיניאַטור.

כאָטש רעדעס האָט מען געהאַלטען גרויסע — דאָס קאָסט נישט קיין געלט, און ווער נאָך ווי אונזערע יודען קענען אַ סך רעדען — אָבער אַזוי ווי די פאַרטיי איז דערווייל נאָך אַ קליינע, איז די פייערונג פאָרגעקומען אַ בעשיידענע. אָבער מקיים געווען די מצוה פון חנוכה-פייערונג האָבען זיי פאָרט.

אַ „מזרחי"-קאָנצערט.

די מזרחי-פאַרטיי, בעסער געזאָגט די יוגענד - אָרגאַניזאַציע פון דער „מזרחי", וויל נישט אָבשטעהן פון אַנדערע אָרגאַניזאַציעס און האָבען אויך איינגעאָרדעט אַ חנוכה-קאָנצערט.

היות אָבער, ווי ביז איצט רעכענט זיך די „מזרחי" נאָך פאַר אַ רעליגיעזע פאַרטיי, האָבען זיי די חנוכה-פייערונג איינגעאָרדענט אין אַ שוהל.

איז שבת-צו-נאַכטס איינגעאָרדענט געוואָרען אין פּרושיצקי'ס שוהל אַ הדלקת נר חנוכה. ר' יוסף שמעון קאָבלינץ האָט געהאַלטען אַ רעדע מענינא דיומא און דער כאָר פון דער יוגענד-אָרגאַניזאַציע האָט געגעבען קאָנצערט זינגענדיג די חנוכה-מזמורים.

אונזערע „מכבי"-ער האָבען אויך געפייערט.

חנוכה איז דאָך דער יום-טוב פון די מכבי'ער, ווארום אַ דאַנק יהודה המכבי מיט זיינע ברידער, וועלכע האָבען פערטריבען די גריכען און צוריק אויפגע-

פ. בלומענקראַנץ.

טעאַטער=נאָטיצען.

קאמעראַל-טעאַטער. „אדוועַנט", מיסטעריע אין 11 בילדער פון סטרינדבערג. אינסצעניזאַציע: און רעזשי: א. גאל.

גוטס און שלעכטס, שכר ועונש.

סטרינדבערג אין דער דערמאַנטער מיסטעריע בעריהרט דעם דאָזיגען אַנ-געוועהטאַגטען פראָבלעם, וועלכער פיי-ניגט דעם דענקענדען טייל פון דער מענשהייט פון די גאָר אַלטע צייטען אָן.

דורך איוב'ן האט דער דאָזיגער פראָבלעם בעקומען צום ערשטען מאָל א קינסטלערישען לבוש און דורך אַלע דורות בעמיהט מען זיך צו געפינען אַ לעזונג אויף דער ערשיינונג פון צדיק ורע לו רשע וטוב לו.

דריי זאַכען האט משה רבנו פער-לאַנגט פון אויבערשטען — דערצעהלט דער תלמוד. איינע איז געווען פאַר-וואָס זענען פערהאַן צדיקים, וואס איז זיי שלעכט און להיפך (ברכות ז'). די רעליגיעזע חקירה האט געפרובט גע-בען אַנ'ענטפער אויף דער פראַגע. און טאַקי דאָרט גופא בעמיהען זיך די חכמי-תלמוד צו געפינען אַנ'ענטפער: איינער וויל האבען, אז צדיק וטוב לו איז בעת ער איז אַ צדיק בן צדיק, צדיק ורע לו, ווען ער איז א צדיק בן רשע; דער צווייטער מיינט, אַז צדיק וטוב לו איז צדיק גמור, צדיק ורע לו צדיק שאינו גמור א. ז. וו.

סטרינדבערג בעריהרט דאס טעמא אויף זיין אייגענעם אופן: אַ ריכטער אַ געלד · גייציגער ווערט רייך דורך גנבות, קמצנות, אוּנמענשליכער בעצי-הונג צו די קינדער. דער גייסטליכער וואָרענט איהם. ער בעקומט מאָמענ-טענווייז אַ הרהור-תשובה, אָבער דאס געלד האט איבער איהם אַ שליטה. ער איז רייך. אַלץ געלינגט איהם אין דער צייט, ווען זיין שכן, אַ מעגש אַנ'אָרעמ-טליכער, געהט מיט דער „פוטער אראָב".

דאָך נאָגט איהם עפּיס. ער איז א שלעכטער, די קינדער וויל ער נישט שטיצען, אָבער פאַר זיין נפש האט ער מורא. געפינט ער אַנ'עצה צו שענקען דעם פּלאַץ, וואו ער וואוינט דער קיר-כע און במילא וועט ער קאָנען במנוחה ליגען בעגראבען אין זיין נחלה, וואו אמאל האט מען אויסגעפיהרט עקזע-קוציעס און תליות זענען געשטאַנען.

אָבער עס העלפט נישט. ער מוז אָנקומען זיין שטראָף. און דער מחבר ווייזט אונז ווי ס'ווערען בעשטראָפט זינדיגע אין גיהנום. נישט ווי לויט דער פאָרשטעלונג פון „ראשית חכמה", וואו מ'הענגט אויף די צינגען, אויך נישט אָזוי שרעקעוודיג ווי ביי דאַנ-טע'ן. אָבער יעדענפאלס איז דאָרט אויך נישט היימליך! מ'שניידט די הויט מיט רוזגעס און מ'מוז עס פערליעב נעמען. און אזאלכע פּאָרציעס קלעפּ בעקומען פרויען אויך. גלייכבערעכטי-גונג—הערשט אין גיהנום (צו וועלכען מיר קאָנען זיך נישט דערוואָרטען...)

דער פראָבלעם האט געפונען א מעהר קינסטלערישען אויסדרוק, אהן שום ספק, אין די בעריהמטע וועלט-שאפונגען, ווי „האמלעט", „פאוסט", „קין", ווי אויך אין דעם ווייניגער פּע-קאַנטען ווערק „די וויזיע פון א מענש" פון מאַדיאַרישען שרייבער אימרי מאַ-דאטש, וועלכע מיר זעהען עד היום מיט אינטערעס, ווארום היות ווי די דאָזיגע פראָבלעמען וועלען פאַר אונז תמיד זיין אקטועל און קיינמאָל אונז נישט לאָזען במנוחה — קערען מיר דעריבער צוריק צו זיי אָפט און געפינען א גע-וויסע פערלייכטערונג אין מאַטערענדי-גען ווייטאָג, אין דער אונבעהאָלפענ-קייט פון די גרויסע מענשען בנוגע די דאָזיגע וועלט-פראָבלעמען, פאר וועל-כע די גאונים שטעהן הילפלאָז.

אין סטרינדבערג'ס מיסטעריע אָבער זענען די פראָבלעמען נישט בעהאַנ-דעלט געוואָרען אַזוי אומפּאַסענד, עס איז נישטאָ אין איהר זיער גרויסער קינסטלערישער אונרוהע און דער שוואונג פון די דערמאנטע ווערק. דערצו גיט דער מחבר דעם ווערק א פערנעבעל-דען רעליגיעזען-לבוש, וואס רעדט נישט צו אונז און ווירקט נישט אויף אונז איבערצייגענד און במילא איז דער אינטערעס אַ קנאַפּערער.

* * *

איצט די אויפפיהרונג.

מיר מוזען זיין דאסמאל אָפענהער-ציג און זאגען, אַז טראָץ דער גרויסער אַנשטרענגונג און ווירקליך שעהנע סצענישע איינפאַלען פון רעזשיסער, וואס · איז געווען בעמערקבאַר אין יע-דען בילד, איז די אויפפיהרונג געווען אַ שוואַכע.

מעגליך, אַז אַ וויכטיגער גורם איז געווען, וואס די מיסטעריע האט וויי-ניג דינאַמיק אין זיך, זי פערמאָגט נישט קיין אינטערעסאַנטע אַקציע ווי דער „דבוק", האט נישט קיין צענט-ראַלע פיגור פון דעם פערנעהם, וואס דער „גולם", און די שפּילער האבען דעריבער נישט קיין פעלד זיך אויסצו-צייכנען—אבער דאס איז נישט אַלץ.

צו שפילען דעם זשאַנר שאפונגען מוז מען זיין געאייניגט, בעזיצען א בעזונדערע קינסטלערישע שפירונג און פערמאָגען דעם שוואונג, וואס פער-לאַנגט זיך ביי דעם מין אויפפיהרונגען.

ליידער האבען די שפּילער נישט בעוויזען (מיט מאַנכע אויסנאַהמען) צו שאפען אַרום זיך די שטימונג, אריינצו-דרינגען אין תוך פון דער שאפונג. טייל אַפילו, וועלענדיג שאפען דאס סו-דות'פולקייט האבען פשוט דעקלאַמירט, געהאַלטען איינטאָניגע טיראַדעס, געווען געקינצעלט און שאַקירט.

אונבעדינגט האט די מיסטעריע נישט אין זיך אַזאַ דאַנקבאַר מאַטעריאַל ווי דער „דבוק", וואו ס'לעבט זיך אויף דער סצענע און געבויט דערצו אין אַקטען און נישט אין בילדער. אבער— ווי מיר האבען שוין דערמאנט—פער-ענטפערט דאס נור אין א געוויסער מאָס—דעם שוואכען רושם, וואס דאס שפּילען האט איבערגעלאָזט.

היוצא לנו מזה:

מיר האַלטען—אויפ'ן סמך פון ביז-איצט געזעהענעם, אַז די דירעקציע דאַרף ווענדען איהר קינסטלערישע אויפ-מערקזאַמקייט אויף אַנדערע שאפונגען. מיר מיינען נישט, אַז זי דאַרף רעזי-גנירען פון אויפפיהרען ערנסטע ווערק, נאָר צופּאַסען זיי צו די שוישפילערישע אייגענשאַפטען פון דעם אַנסאַמבל.

מעגליך, אַז מיר האבען אַ טעות, אָבער מיר דערלויבען זיך צוצוקומען צו דער דאָזיגער מסקנה אויפ'ן יסוד פון די ביז · יעצטיגע עקספּערימענטען פון דער דירעקציע. מיר האַלטען, אַז די אויפפיהרונגען דאַרפען געהן אין דער ריכטונג פון מעהר סצענישער דינאַמיק, ווי פּסיכאָלאָגיע, מעהר האַנ-דלונג, בעלעבטער אַקציע, ווי קינסטלע-רישע פערטיעפונג.

ווי זאגט אחד העם: אויב מ'געהט אַרויף אויפ'ן דאַך, דאַרף מען, אמת, געדענקען, אַז עס איז פערהאַן א הויך, אַז עס איז דאָ אַנ'ענדע · ציעל, אָבער איינצייטיג מוז מען געדענקען אין די שטאַפּלען, ווייל אויב נישט קען מען אַרונטערפאַלען...

קויף נישט קיין קאַץ אין זאַק!

זאָלסט זיך גוט צוקוקען, פאַרוואָס דו צאָהלסט קויפענדיג א זשארובקע, ווילסטו דאָך האבען אַ גוטעליכטיגקייט פאָדער אַלזאָ זשאַרובקעס פון א פיינער מאַרקע און זי וועט דיר געבען דעם גרעסטען קוואַנטום ליכטיגקייט ביי א מינימאַלען פערברויך פון שטראָם.

TUNGSRAM

צוריקקומענדיג פון דייטשלאַנד, וואו איך האב געוואוינט צירקאָ 19 יאהר און צוליעב די היטלער-רדיפות נישט געקאַנט דאָרט ווייטער פערבלייבען,

האָב איך געעפענט אין טשענסטאָכאָוו, פּילסודסקי 17

א גוט-איינגעאָרדענטען

טישלער = ווערקשטעל

מיט עלעקטרישען בעטריעב,

וואו עס ווערט אויטגעאַרבייט

אַלערליי שטוב = מעבעל, בוי = אַרבייט ווי אויך געוועלב = איינריכטונגען

אַלץ ווערט אויסגעפיהרט רעיעל, געוויסענהאַפט און צו מעסיגע פרייזען.

ג. בירנבוים, פּילסודסקי 17.

שולען, וואו די יודישע יוגענד וועט פאָרגעברייט און אויסגעשולט ווערען צו איהרע מענשליכע און יודישע אויפגאַבען, צו די אויפגאַבען פון פּיאָנער, סאָלדאַט און בירגער. מיר חלומ'ען וועגען אַ נייעם בעגריף פון יודישען יושר. מיר חלומ'ען וועגען אַ נייעם בעגריף פון יוד — בן מלך, וועלכער זאָל אָבער אויך גלייכצייטיג זיין דער דינער פון זיין פאָלק — וועגען אַ נייע "גייסטיגע ראַסע" אין וועלכער עס זאָלען צום אויסדרוק קומען אַלע טראַ-דיציעס פון אונזערע נביאים און העלדען — די אַמאָליגע בית"רים.

תל-חי!

זאב זשאַבאָטינסקי, ראש בית"ר.

שלטון בית"ר: ד"ר ב. לובוצקי, המזכיר הראשי.

שטעלט דאס ריינקייט, פייערען מיר נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג דעם יום-טוב פון חנוכה.

איז טאַקע נישט קיין וואונדער וואס אונזערע היינטיגע מכבי'ער, די מיט-גלידער פון יודישען טורן און ספּאָרט-פעראיין „מכבי" האבען זיך אויך גע-פרעהט מיט'ן יום-טוב חנוכה און איינ-געאָרדענט אַ באַל.

זיי האבען עס אבער געמאכט מיט א פּאָמפּע, דהיינו, זיי האבען אַרויס-געשיקט איינלאַדונגען און אלס „גאָס-פּאָדאַזשעס" האבען זיך אונטערגעשרי-בען 30 פאַמיליען - נעמען פון די חשו-בי-העיר, וועלכע וועלען זיך פערגע-מען מיט'ן גרויסען „מכבי"-באַל.

דערהאַלטענדיג אַזאַ איינלאַדונג האב איך בעקומען אַ שטיקעל טרעמע. בין איך דאָך עפּיס א פּראָסטער בשר ודגים, נו, געה, ווייל זיך מיט אַזעלכע קאַר-פּען-קעפ... געהן אבער האב איך גע-מוזט. ס'פערשטעהט זיך, אַז איך האב דעריבער קודם כל געזאָרגט דערפאַר, אַז די טואַלעט זאָל זיין אין דער גע-העריגער אָרדנונג, ווארום מען קאָן זיך דאָך נישט קאָמפּראָמיטירען פאַר אַזעלכע פּושיסטאַינע געסט; מיין שרעק איז אבער געווען אומזיסט, ווייל אויף דעם באַל, וואס עס האבען איינגעאַר-דענט די „מכבי" און וואוהין איך בין פערבעטען געוואָרען דורך אַזעלכע חשוב'ע לייט, זענען די איינלאַדנער אַליין נישט געקומען און אויסער 3, בוכשטעבליך: דריי פּערזאָן פון די, וואס האבען אונטערגעשריבען די איינ-לאַדונג, איז פון זיי קיינער נישט גע-געווען און די געסט זענען בעשטאַנען פון אַזעלכע שטערבליכע, פּונקט ווי איך.

האָב איך מיר געטראַכט: ווען אונז וואָלט היינט אויסגעקומען צו קעמפען געגען די גריכען און די, וואס האבען אונז איינגעלאַדען אויפ'ן באַל זאָלען זיין די מכבי'ער, דאַכט זיך מיר, אַז מיר וואָלטען קיין יום-טוב חנוכה שוין נישט מעהר געהאַט...

פונדעסטוועגען אבער קאָן מען זיך נישט בעקלאָגען אָהן די דאָזיגע אביו-נים האט מען זיך געוויילט און צוזאַ-מען מיט די „מכבי'ער", נישט מיט די ראשים האט מען גאַנץ נישקשה'דיג פערברענגט.

צוליעב א גמילות חסד איז חנוכה אויך אַ יום=טוב.

די „גמילת הסד" לייט (אַגראַדאָוואַ 6) זענען באמת וואוילע מענשען און זיי בעמיהען זיך אויסצונוצען יעדע געלעגענהייט, כדי זייער קאַסע אָנצו-פולען און מיט די פּאָר גילדען אַרויס-צוהעלפען עטליכע פאַמיליעס מיט א גמילות חסד.

האבען זיי אויך איינגעאָרדענט דעם לעצטען טאָג חנוכה א פייערליכען אווענד אין זאַל פון „מכבי", וואו דער עולם „עמך" איז געקומען מאַסענווייז און האבען זיך געוויילט פאַר די פּאָר גראַשען. דער ריינער ריוח וועט געהן אין דער קאַסע, כדי צו קענען אויס-באָרגען א פּאָר יודען אויף פרנסה.

אמת איז, אַז חנוכה האט אַנ'אַנדע-רע בעדייטונג, אָבער צוליעב א גמי-לות חסד מעג מען אויסנוצען אויך חנוכה.

אויך זיי וועלען געהן אין די וועגען פון די חשמונאים.

דער לעגיאָן פון בערעק יאָסעלע-וויטש און די געוועזענע פראָנט-קעמ-פער האבען זיך אויך געלאָזט הערען און האבען חנוכה איינגעאָרדענט א פייערליכען יום-טוב אין זאָל פון האַנד-ווערקער-פערבאַנד.

די לעגיאָנערען זענען געווען אָנגע-קליידט אין זייערע מונדירען און נאָכ-דעם ווי דער שטאָדט-חזן ה באַדאש האט געצינדען די חנוכה-ליכט און דער כאָר פון ד"ר אַקסער'ס גימנאַזיום האט געזינגען די געהעריגע מזמורים, האט דער שילער פונ'ם דערמאַנטען גימנאַ-זיום, דער יונגער וו. געהאַלטען א גלענצענדע רעדע וועגען די חשמונאים און גערופען די יונגע לעגיאָנערען צו געהן אין די דאָזיגע דרכים. אויך דער קרייז-קאָמענדאַנט פון די לעגיאָניסטען האט געהאַלטען אַ ספּעציעלען רעפע-ראַט און זיי אויפגעמינטערט צו נעה-מען זיך א לעהרע פון די אַלטע מכבי'ער.

אויך די דאָזיגע פייערונג האט גע-מאכט אַנ'אימפּאַזאַנטען איינדרוק און האט בעוויזען, אַז אַפילו דאָרט, וואו אונז דאַכט זיך אויס, אַז עס שמעקט מיט אַסימילאַציע לעבט אויך אויף דער נאַציאָנאַלער געדאַנק און נישט לאַנג וועט דויערען די צייט, האָפען מיר, ווען דאס גאַנצע פאָלק פון אַלע שיכ-טען וועלען ענדליך זיך אַבריינינגען פון שטויב, וואס האט זיך ביי אונז אָנגע-זאַמעלט אין משך פון די גלות וואַנדע-רונגען און וועלען זיך ענדליך אויך בעפרייען פון דער גלות · פּסיכאָלאָגיע און אנהויבען צו דענקען פריי און עהרליך ווי שטאָלצע מענשען.

עס האט זיך נישט איינגעגעבען.

פון די אַלע חנוכה-קאָנצערטען, פיי-ערונגען און אָווענדען האט זיך נאָר איין אָווענד נישט איינגעגעבען — דאס איז דער אַגאַנסירטער חנוכה קאָנ-צערט אין דער שטאָדט-שוהל.

דער עולם האט דערפיהלט, אַז אין דער שוהל איז קאַלט און ווען 15 מי-נוט נאָכ'ן בעשטימטען טערמין איז נישט געווען קיין עולם, האט מען דעם קאָנצערט אָבגערופען און די שוהל פערמאַכט.

דאָס פּראָטעסט'ל האָבען זיי אַריינ=געכאַפּט אין חנוכה.

ווער פּראָטעסטירט? אַנו טרעפט! איך זעה, אַז איהר שטויסט זיך שוין אָן. נו זאגט שוין אַרויס: די רעוויזיאָ-ניסטען.

אַזוי איז עס מיינע הערען. זיי, די רעוויזיאָניסטען, וועלכע זענען נישט צופרידען מיט דער ענגלישער פּאָלי-טיק; נישט צופרידען פון דער ציוניס-טישער עקזעקוטיווע; נישט צופרידען, וואס גראָסמאַן האט זיך אָבגעריסען; נישט צופרידען, וואָס זיי בעקומען נישט קיין סערטיפיקאַטען; נישט צופרי-דען פון — מילא פון וואָס זיי זענען אַלץ נישט צופרידען, נו פּראָטעסטירט מען.

לעולם, האָבען זיי געפלאַנט, אַז דעם פּראָטעסט זאָלען איינאָרדנען די אַלע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע זענען אין דער אָפּאָזיציע צו דער איצטיגער עק-זעקוטיווע, נאָר היות, ווי די אָפּאָזיציע גופא איז אָפּאָזיציאָנעל געשטימט איי-נער צום אַנדערען און מען וואָלט געדאַרפט איינאָרדנען פּראָטעסט-מי-טינגען איינער געגען אַנדערען, האָבען די רעוויזיאָניסטען נישט געוואָלט און נישט געקאָנט וואַרטען און האָבען גע-מאכט שבת פאַר זיך — איינגעאָרדענט זייער פּראָטעסט-מיטינג.

אָט דאָס, רבותי, איז פאָרגעקומען אין די טעג פון חנוכה און איך הקטן האב אומעטום געמוזט זיין, און אַלץ הערען און זעהען...

דער שטילער באָיקאָט.

פערהאַנען פערשיעדענע באָיקאָטען: אַ באָיקאָט, וואָס מען פירעדיגט אָפען, ווי עס טהוט, למשל, דער „גאַניעץ", די „גאַזעטאַ נאַראָדאָוואַ", די גרינגע בלעטלעך, וואס ווערען צוטהיילט אין די גאַסען יעדען זונטאַג, ווי אויך א גאַנץ יאהר, און א פשיטא פאַר די חגאות; עס איז אויך פערהאַנען אַ שטילער באָיקאָט, וואָס מען רעדט נישט וועגען איהם, מען שרייבט נישט, נאָר יעדער פאר זיך פיהרט איהם אדורך אזוי בשלימות, ווי א פרומער יוד דאָס דאַווענען.

אויב די אָפענע באָיקאָטען פיהרען די ענדעקעס און אַנדערע כוליגאַנעס' פיהרען אָבער דעם שטילען באָיקאָט אדורך די אייגענע ברידער — אחינו בני ישראל.

די אויערען ווערען אויסערגעוועהנ-ליך אָנגעשטרענגט צוהערענדיג בלויז די פערשיעדענע עולות, וואָס יודען בעגעהן געגען אַנדערע יודען, זיי אויסמיידענדיג מיט ארבייט אדג"ל.

אָט, למשל, האָט מען די וואָך דער-צעהלט, אַז א סך יודען, זאָגאַר חסי-דישע פאַמיליעס מאַכען די אויסשטיי-ערען פאר זייערע טעכטער דוקא נישט אין קיין יודישע ווערקשטאַטען, כאָטש עס זענען פערהאַנען ביי אונז אין טשענסטאָכאָוו ערשטקלאַסיגע שניידע-רינס, וואָס וואָלטען דאָס זעלבע גע-קענט געהעריג אויספיהרען.

איך וויל נישט פּראָפּאַגירען, אַז יו-דען דאַרפען לאָזען אַרבייטען דוקא ביי יודען, מיר האַלטען, אַז בירגער, וועלכע וואוינען אין איין שטאָדט קע-נען זיך נישט בעגרעניצען און אויס-פיהרען דעם לאָזונג „סוואָי דאָ סוועָ-גאָ", נאָר נעמענדיג אין אכט, אַז גע-גען אונז פיהרט מען אַנ'אָפענעם באָי-קאָט און אַז י ספּעציפישע יודישע פּרנסות ווערען אַרויסגעריסען פון אונ-זערע הענד, ווי דאָס איז ביים קאַמאַ-שען-מאַכער פאַך און אַנדערע, דאַרף זיין די אויפגאַבע פון די יודען, אַז זיי זאָלען כאָטש נישט פיהרען געגען אונז אַליין דעם שטילען באָיקאָט.

רבותי, איך וואָלט אייך געקאָנט דערצעהלען שוידערליכע מעשות, ווי אַזוי אזאלכע, וועלכע האַלטען זיך פאַר פרומע, נאַציאָנאַלע יודען, אינסטי-טוציעס, וועלכע זענען דורכאויס נאַצ-יאָנאַלע און האַלטען זיך אויף אַ דאַנק יודען, אינסטיטוציעס און יחידים, וועל-כע פּרעדיגען דעם עקסטען נאַציאָנאַ-ליזם, פונדעסטוועגען מיידען זיי אויס מיט כיוון אַלץ, וואָס איז יודיש. איהר פערשטעהט דאָך אָבער, אַז מיר קע-נען נישט וועגען אַלע עולות שרייבען, ווארום אַנדערש וואָלט עס געברענגט גרויסען שאָדען די בעטרעפענדע פּער-זאָנען אָדער אינסטיטוציעס און מען טאָר אויך וועגען דעם נישט אָזוי דייטליך רעדען צוליעב פערשטענדליכע טעמים.

ביי מיר אין נאָטיץ-ביכעל זענען פערשריבען נעמען און אַדרעסען פון די יודישע באָיקאָט-פיהרער, נאָר איך קאָן זיי נישט מגלה זיין...

איך שטעל אבער פעסט מיט דער גאַנצער זיכערהייט, נעמט דאָס אין אכט, אַז הייסע יודען און יודישע אינסטיטוציעס פיהרען געגען יודען אַ שטילען באָיקאָט.

לויתן.

דער חנוכה-אָוועגד פון די יוד. געז. גימנאַזיעס.

(איינינע בעמערקונגען).

דער טראדיציאָנעלער חנוכה-אָוועגד פון די געזעלשאַפטליכע יודישע גימנאַזיעס איז היי-יאָהר געווען צונויפגעשטעלט פון אַ פערשידענאַרטיגען פראָגראַם, וועלכען מיר ווילען דאס מאָל ווידמען אַ פּאָר ווערטער.

פאַר'ן צוטרעטען צום אויספיהרען דעם פּראָגראַם, האט געהאַלטען אַן-איינלייטונגס-וואָרט דער דירעקטאָר פון די גימנאַזיעס, דר. ליליען.

דר. ליליען מיט זיין פּאַטאָס און האַרציגקייט, מיט זיין שעהנער שפּראַך און פיינער רעדע-בוי, האט געמאכט אַ רושם און געשאַפען די געהעריגע שטימונג ביים עולם.

אָבער די געשאַפענע שטימונג דורך דער קורצער וואַרימער רעדע איז אָב-געשוואַכט געוואָרען, קודם-כל דורך דער גלות-לאנגער הפסקה, (די הפסקות זענען געווען אויסטערליש לאַנג און שטאַרק געמאַטערט דעם עולם. דאס פּראָגראַם, וואס האט געדאַרפט דויערן העכסטענס צוויי שעה, האט זיך פער-צויגען ביז 2 ביינאַכט און געדויערט פינף שעה! די אַנאָמאַליע דאַרף דורכ-אויס אין דער צוקונפט אויסגעמיטען ווערען).

דער אויסוואַהל פון ערשטען נומער, וואס איז בעשטאַנען פון אַ קאָלעקטי-ווער דעקלאַמאַציע פון בעריהמטען שיר „המשיח" פון פרישמאַנ'ען איז געווע-זען אַ געלונגענער, אָבער די לייטונג איז בעגאַנגען אַ פעהלער, נישט קיר-צענדיג דעם דאָזיגען שיר. מיט'ן קיר-צען דעם שיר, וואָלט מען געקענט פערמיידען די בעמערקבאָרע לאַנגוויי-ליגקייט. אַנ'אַרטיסט העלפט זיך אין אַזעלכע פאַלען מיט מימיק, בעוועגונ-גען, וועלכעס מיר קענען פון קינדער נישט פערלאַנגען. (אויך האבען גע-פעהלט ליכט-עפעקטען).

דער צווייטער נומער איז געווען אַן-אַקט פון „אייביגען וואנדערער". מיר ווילען זיך איצט נישט אַריינלאָזען אין חקירות, צי מיר דאַרפען בכלל אויס-גראַבען די אַלטע מעשיות מיט קאַזאַ-קען, משומדים און פּאָגראָמען. מיר ווי-לען אויך דאסמאל נישט אבשטעלען זיך אויף דער אויסטערלישער „יודישער" התנהגות, וואס מ'האט אונז געוויזען אינ'ם אקט, ווי: בעטען פאַר טויטע פרייטאָג-צו-נאַכטס מיט פסוקים פון בראשית, אָדער מאכען פאַר דער סעודה עפּיס אַ ברכה (נישט קידוש?), וואָרום די אַלע ניגונים געהערען צו דער רע-זשי, וועלכע האט געדאַרפט דאס אַלץ צו קאָרעגירען אפילו ווען דעם מחבר ווילט זיך ווייזען אזעלכע מאָדנע אויס-טערלישקייטען.

אונז געהט איצט אין די אויספיה-רער, און מיר זאגען מיט צופרידענ-הייט, אַז די שילער האבען פיין אויס-געפיהרט זייערע ראָלען.

מאַנכע פון זיי האבען אפילו בעווי-זען אַ שטארקען ניצוץ פון טאלאנט, ווי די שילערין בזשעזשינסקאַ און שי-לער וויינבערג.

די דאָזיגע צוויי חברה-לייט האבען געשפּיעלט די הויפט - ראָלען און גאַר פיין זיך אויסגעצייכענט.

אויב מיר ווילען נאך דערמאנען צום סוף, אַז אויסער דעם אויסגערע-כענטען האבען מיר אויך געהערט שפּיעלען (לעוויט—ליפּינסקי), געזעהען טאַנצען (די טאַנץ-נומערן אַביסעל שוואַך איינשטודירט) וועט איהר האבען אַ שטיקעל איבערזיכט פון דאָזיגען עט-וואס צו-אריכות'דיגען, אָבער פונדעס-טוועגען אנגענעהמען אווענד.

פ. ב—ץ

POLSKIE OSRAMÓWKI
produkowane w Pabjanicach
DZIĘKI STOSOWANIU
NAJLEPSZYCH SUROWCÓW i
NAJNOWSZYCH METOD FABRYKACJI
gwarantuja
NIEPRZEŚCIGNIONY GATUNEK

קליינינקייטען.

אַז עס איז איהם גאָרנישט איינ-פאַלען...

מיט צוויי וואָכען צוריק האט זיך אין אונזער צייטונג געדרוקט אַנ'אַרטי-קעל פון אונזער חשוב'ן מיטאַרבייטער ה' משה אַש וועגען דער 70-יעהריגער עקזיסטענץ פון דער שוהל „אהל יעקב".

דאס דאָזיגע אַרטיקעל האט דער מחבר געשריבען, אַזוי ווי ער שרייבט אַנדערע טשענסטאכאווער מעשה'לעך, זייענדיג אויסען פעסטצושטעלען פער-שידענע היסטאָרישע דאַטומ'ס.

האבען אָבער די מתפללים פון דער „אהל יעקב" שוהל די זאַך גענומען ערנסט, צונויפגערופען אַנ'אַלגעמיינע פערזאַמלונג און מודיע געווען וועגען גרויסען היסטאָרישען געשעהעניש, אַז זייער שוהל האט דערגרייכט צו דער מדרגה פון בן שבעים לשיבה און מען מוז עפּיס טהון למען ידעו — זאָלען די פערשטאָרבענע, וועלכע האבען מיט 70 יאָהר צוריק געגרינדעט די פּאַק-טוירים שוהל דערמאָנט ווערען און אויך די לעבעדיגע זאלען אָבלעקען אַ ביינ-דיל.

הקיצור, דער שוהל-קאָמיטעט און די גבאים האבען זיך גענומען צום עסק. ס'איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַ קאָ-מיטעט און אַ סוב-קאָמיטעט מיט אַנ'-אינטער קאמיטעט און גלאַט קאָמיטע-טען און מען אָרדענט איין שבת פּרשת ויגש אַ פייערליכען יובל פון דער דאָ-זיגער שוהל, אויף וועלכען עס ווערען פערבעטען די חשובי-העיר און אויך אַלע לעבעדיגע קינדער פון די גרינ-דער, וועלכע וועלען קומען צום דאַווי-נען און דערמיט אָבגעבען כבוד זיי-ערע פערשטאָרבענע עלטערן.

לויט די הכנות דאַרף די פייערונג אויספאַלען אימפּאָזאַנט, וואָרום די גבאים און דער קאָמיטעט פון דער שוהל „אהל יעקב" זענען ספּעציאַליסטען צו אַזעלכע ענינים, אַזוי, אַז מען קען זיך אויף זיי פערלאָזען...

מיט דעם דאָזיגען בין איך אייך נאָר אויסען געווען צו דערצעהלען, וואס עס קאָן ווערען פון אַנ'אונשולדיג היסטאָריש מעשה'לע.

ה' משה אַש, וועלכער פערנעמט זיך מיט'ן פאָרשען די געשיכטע פון יודי-שען טשענסטאָכאָוו, האט צווישען אַנ-דערן אויך געשריבען וועגען דער 70-יעהריגער עגזיסטענץ פון „אהל יעקב" אָבער ווער האט זיך געקאָנט ריכטען, אַז דאס וועט ארויסרופען אַזאַ „שטורם", דאס איז איהם גאָרנישט איינגעפאַ-לען...

דער „פאַן" איז „אוועקגעפאָהרען".

דער „מכבי" האט יענע וואָך איינ-געאָרדענט דעם יעהרליכען טראַדיציאָ-נעלען באַל, האט דער דאָזיגער ספּאָרט-פעראיין, ווי געוועהנליך, צושיקט איינ-לאַדונגען צו חשובי - העיר מיט דער בקשה זיי אונטערצושטיצען.

צוזאַמען מיט די איינלאַדונגען איז אויך בייגעלייגט געוואָרען איין אָדער צוויי בילעטען צום פּרייז פון איין זלאָ-טע מיט 50 גראָשען פאַר אַ שטיק.

אַזאַ איינלאַדונג איז אויך אַרויסגע-שיקט געוואָרען צו איינעם פון די רייכ-סטע יודען פון טשענסטאָכאָוו. ס'וועט גענוג זיין צו זאגען, אַז דער בעטרע-פענדער צאהלט די גרעסטע סטאַווקע עטאַט אין דער היגער יודישער קהלה.

האט דער דאָזיגער נגיד נאָהנט פאַר'ן אָוועגד צוגעשיקט אַ בריעף צום „מכבי", אין וועלכען ס'זענען געלעגען די בילעטען פאַר אַ דריי-גילדען שטיק און צוגעשריבען, אַז ער קאָן די בי-לעטען נישט דערהאַלטען, מחמת דעם, וואס ער איז אַוועקגעפאָהרען...

ווייסען מיר אָבער, אַז טאָמער דער-האַלט דערזעלבער אַנדערע איינלאַדונ-גען—ס'דאַרף נישט גראָדע זיין פאַר קיין יודישע אינסטיטוציעס—קומט איהם פּונקט נישט אויס „אַוועקצופאהרען", נאָר ווען עס האט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ יודישער אינסטיטוציע, האט ער, נעביך, געמוזט „אַוועקפאהרען"...

דערביי איז ער אָבער געווען נישט פאַרזיכטיג און דעמזעלבען אָוועגד האט מען איהם געזעהן אין טשענסטאָכאָוו.

לויט אונזער מיינונג האט דער זעל-בער נגיד געקאָנט אָבשיקען די בילע-טען און ערשט נישט געדאַרפט זוכען אַנ'אויסרייד, אַז ער איז „אַוועקגעפאה-רען"...

סמאל

טאָגאַל טאַבלעטקעס ווירקן שנעל און גיט גענן גריפּע, אינפלוענציע און פערקילונג. טאָגאַל האָט אירע מעלות, וואָס ער איז אונשעדליך פאַר דעם אינערליכן אָרגאַניזם. דורכן איינגעמען פון 3—1 טאַבלעטן טאָגאַל 4—3 מאָל טעגליך, פערהיט מען זיך פון געפערליכע קאָמפּליקאַציעס. וועלכע ענטשטייען ווי געוועגליך ביי יעדער אַרט פערקילונג. מאַכט זיך ניט אָן קיין שאָדן ביים איינגעמען קליינוווירדיקע מיטלען. נעמט נאָר טאָגאַל! טאַבלעטקעס טאָגאַל בעקומט מען אין אָריגינעלן פאַקונג צו 14 און 42 טאַבלעטקעס אין אַלע אַפּטייקן.

פופציג יאָהר שלום-עליכם.

דער ערשטער געדרוקטער שלום-עליכם-פעליעטאָן. — צו דעם דאָפעלטען יובל פון דעם גרויסען יודישען הומאָריסט, צוגעשיקט פון דעם יודישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט.

(ספּעציעל פאַר דער „טשענסטאָכאָווער צייטונג.)

די וויבאָרעס.

פון שלום-עליכם.

ביי ר' פייוועלע קנאַק איז פול די שטוב מיט יודען מפּה לפּה. ר' פיי-וועלע, אַ בעטאַגטער יוד מיט איין אויסגעפליקטער באָרד, מיט צוויי גראָ-בע פאות, מיט אַ ברייט מויל, איז גע-שטאַנען (נישט געזעסען) אויבען-אָן מיט אַ שפּיציגער יאַרמולקע אויפ'ן קאָפּ, מיט איין האַנד האָט ער פער-שטעלט דעם אַנדערען יודען דאָס מויל, ער זאָל שווייגען און מיט דער אַנדע-רער האַנד האָט ער געהאַלטען דעם דריטען פאַר דער באָרד און האָט מיט אַ הייזעריגע שטימע גערעדט:

— מען דאַרף נישט! וואָס טויג אונז אַ געבולבעטער ראַבינער? ער זאָל אונז נאָך מסר'ען צו נאַטשאַלסטווע? אין דר'ערד אַריין! 6 יאָהר אָבגע-וועזן — גענוג! מיר ווילען בעסער אויסקלויבען אונזער איציקן, ער איז אַ פּראָסטער שלש-סעודות, מיט איהם קענען מיר מאַכען וואָס מיר ווילען, אַלע לעכער פערשטעקען, און פאַר איהם דאַרפען מיר דאָס היטעל נישט ברעכען. אי וואָס? טאָמער קען ער דאָרט נישט אַזוי שטאַרק אין די ביכ-לעך?...

— עט האָט זיך אָנגערופען ר' יוסף אינדיק, אַ יוד וואָס האט ליעב גע-האָט אַלסדינג מבטל זיין — ווייס איך? ביכער? נאָט אייך אַ גראָשען, אַבי ער זאָל קענען פערשרייבען...

פון דעסט וועגען — האט זיך אָנגע-רופען ר' פייטיל גלאַק, וואָס ר' פיי-וועלע קנאַק האָט איהם ביז אַהער צו-געהאַלטען דאָס מויל — פון דעסט וועגען ווי איהר ווילט זיך, עס איז פאָרט שענער, אַז דער ראַבינער איז אַ קע-נער. עס איז פאַר קריסטען אויף ליי-טישער; וואָס זאָלען מיר זיך נאַרען, דער אַלטער ראַבינער איז טאַקע פון חסידות שטאַרק אָפּגעריסען און צו סליחות לויפט ער נישט אַזוי שטאַרק, טהוט-זשע אָבער אַ קוק ווי אַזוי ער שטעהט פאַר אַ יודען? אויף אָרעמע-לייט השגחה געבען, אַ „תלמוד-תורה" געמאַכט, אַ „ביקור-חולים" געעפענט, און נאָך אַ סך אַזעלכע זאַכען...

— דו לאָזט יענעם אַ וואָרט נישט רעדען — האָט איהם ר' פייוועלע קנאַק ווידער פערשטעלט דאָס מויל — מיר ווייסען די טובות וואָס ער טהוט אָט דער אפּיקורוס מיט זיינע שקאָלעס מיט די בעמק! און דער אַלטער גביר ר' צדוק האָט שוין לאַנג געזאָגט, אַז עס איז נאָך אַזאַ עזות נישט געהערט געוואָרען, אַז יודישע קינדער זאָלען געהן פון אַ „תלמוד-תורה" פּאָרוויז ווי די שקצימלעך פון דער „מיגנאַזיע" (גימנאַזיע)! עפּעס אַ קליינינקייט „תל-מוד-תורה"! עס שטעהט דאָך געשרי-בען: „ותלמוד תורה כנגד כולם"... דוואָסי-לאה! גיב עפּעס צו פערבייסען און שטעל דאָס ביסעלע משקה: עס איז דאָך עפּעס היינט אַ שטיקעלע יו"ט אויף דער וועלט, עפּעס וויבאָ-רעס!... שאַט, אָט געהט פרידעל בליך; פון איהם ווילען מיר יאָ עפּעס הערען נייעס; פרידעל, וואָס הערט זיך עפּעס אין שטאָט?

פרידעל בליך, — אַ קליין קיילעכ-דיג יודעל מיט קליינע הענטלעך מיט אַ קיילעכיג פערגאָסען פנים און קליי-נע אייגעלעך, וועלכע שטעהען קיין מאָהל נישט אויף איין אָרט ער איז תמיד פּרעהליך און האָט שטענדיג קיין צייט נישט, קיין בעשטימטע בע-שעפטיגונג האָט ער נישט און פון וואָס ער לעבט מיט ווייב און קינדער ווייסט נאָר גאָט אַליין.

— די שטאָדט האָט זיך צעטהיילט אויף צוויי חלקים — האָט פרידעל בליך געשווינד געראַפּאָרטעוועט — די גבירים ווילען אַ טובה טהון איציק דעם שרייבער, זיי האַלטען פאַר איהם שטאָהל און אייזען. נאָר דער פּראָס-טער עולם, אַלע: שניידערס, שוסטערס, בעלי-עגלות, כלי-זמר, מלמדים, מיט דער גאַנצער שטאָט אָרעמעלייט זאָ-גען, אַז זיי ווילען געהן ביז דעם האַלז אין בלוט פאַר דעם אַלטען ראַ-בינער, זיי זאָגען, אַז זיי ווילען איהם נישט פערבייטען אפילו אויפ'ן רבין אַליין, דערווייל זענען אַלע קעלערס מיט די שענקען פול; וועלוול זאַיקע האט בעשטעלט ביי פּעסי-שפּרינצען אַ 50 געבראָטענע גענזלעך, 80 קאַטשקעס מיט 10 אינדיקעס, און רפאל-יונה דער בעקער האָט שוין צוגעגרייט אַ פאָר טויזענט קיכלעך, און מע לעבט אַ גוטען טאָג, אַ גלעזעל וויין וועט מסתמא אויך זיין, און איך האָב קיין צייט און מוז געהן ווייטער...

* * *

די דומע. ביי דריי טישען גע-דעקט מיט אַלט גרין געוואַנט זיצען די שרייבערס איינגעבויגען און דרע-הען און סקריפּען מיט די פּענעס. ביים ווינקעל-טישעל זיצט דער סעק-רעטאַר מיט איין אויסגעטריקענט גע-זיכט און דאנעבען שטעהט אַ הויכער אַ טרוקענער יוד מיט אַ שפּיצעכדיג בערדעל, אַ שפּיצעכדיגען קאָפּ, אַ שפּי-ציציגע נאָז מיט שפּיציכיגע פּלייצעס און טיקעט דעם סעקרעטאַר מיט די שפּיצעכיגע פינגער: ער לערענט מיט איהם דעם פּשט פון דעם 9-טען טאָם; דאָס איז איציק דער שרייבער, איציק דער יאַבעדניק, דער כאַדאַטיי, וואָס וויל הייגט ווערען ראַבינער אין דער שטאָט „פינסטערניש". דער זאַל איז פול מיט יודען — דאָס איז די „סיערע מאַסע", דער געמיינער קלאַס, וואָס פערדינט דאָס שטיקעל ברויט מיט די הענט, מיט אַלע כוחות... זיי שטעהען אַלע צונויפגעגאָסען ווי די שאָף, און ביי די זייטען אין די קרעסלעס און אויף די בענקלעך זיצען גאַנץ פיינע היפשע יודען מיט גלאַטע בייכלעך און מיט שעהנע בערד: דאָס זענען די גבירים פון שטאָט, די אינטעליגענץ, די סמעטענע... מע וואַרט אויף דעם גאָלאָווע; דער עולם רעדט, אַלע צו-זאַמען, ווי אין שול בין-מנחה-למעריב— עס איז אַ כאַאָס: מע הערט נאָר „רעכטס, לינקס, איציק, איציק, דער אַלטער, דער פריהעריגער, דער אַל-טער, דער זעלבער!"... איינער פון די גבירים, איין אַלטער שעהנער יוד, איז צוגעגאַנגען צו דער מאַסע און האָט געהאַלטען אַזאַ רעדע:

— ברידער! איך זעה, אַז איהר ווילט נאָר דעם אַלטען ראַבינער, דעם אפּיקורס, וואָס שרייבט אויף גאַ-זעטען און געהט אָן אַ היטעל און זיי-נע קינדער געהען אין גימנאַזיע און שרייבען אום שבת... איך זעה, אַז דער שייגעץ האָט אייך ווייטער אי-בערגערעדט, זאָג איך אייך, אַז איהר וועט איהם אויסקלויבען וועט איהר חרטה האָבען: איהר דאַרפט וויסען ווער איהר זענט, איהר זענט קליינע מענשעלעך, און דאַרפט וויסען ווער עלטער איז, און וואָס האָט איהר אַ-זעלפּעס דערזעהן און דעם אפּיקורוס וואָס איהר שטעהט פאַר איהם? ער איז דאָך אָבגעוועזן 6 יאָהר! גענוג...

— האָט מיר קיין פּעראיבעל, ר' צדוק, וואָס איך וועל אייך זאָגען — האָט זיך אַרויסגערוקט פון דער מאַסע אַ גרייז-גרויער בעל-מלאכה — דער אַלטער ראַבינער האָט ביי אונז פער-דינט מיר זאָלען איהם שטעהן אין זיינע נויטען, ער מעג זיך זיין וואָס ער וויל, ווילען מיר פאַר זיינע זינד נישט אָבקומען; קיין שלעכטס האָט ער לע"ע נישט געטהון קיינעם נישט, און ווען נישט ער וואָלטען אונזערע קינדער עד-היום געגאַנגען בטל, און די אָרעמע קראַנקע וואָלטען זיך אַלע געוואַלגערט אין גאַס ווי אַמאָל... ניין! מיר האָ-בען איהם אונזער וואָרט געגעבען קען דאָס אַנדערש נישט זיין...

איך זעה, אַז ער פערבלענדט אייך די אויגען—האָט ר' צדוק ווייטער גע-רעדט—איך זאָג אייך נאָך אַמאָל איהר זאָלט קיין חרטה ניט האָבען... מיר דאַכט, אַז איך האָב ביי אייך מעהר פערדינט פון דעם קבצן, וואָס איז אָנ-געקומען אַהער נאַקעט און באָרוועס מיט איין קאַפּעלוש, איך האָב אייך געמאַכט אַ באַנק אויף גמילות-חסדים און מיין קאַסע איז דאַכט זיך תמיד אָפען פאַר יעדען און קיין גרויסען פּראָצענט נעם איך אויך נישט, די טאַקסע האַלט איך שוין ב"ה 18 יאָהר! ווער האָט אייך געהאָלפען די שול צו-רעכטמאַכען? ווער האָט אייך געמאַכט אַ מרחץ להבדיל? ווער האָט אייך אַראָבגעבראַכט פון בראָד אַ חזן מיט 8 משוררים? ווער האָט אייך געגעבען? שוחטים מיט 3 רבנים אין שטעדטיל? ווער האָט אייך...

ביי די ווערטער איז אַריינגעקומען דער גאָלאָוואַ און די וויבאָרעס האָבען זיך אָנגעהויבען. דער עולם האָט זיך געשושקעט: רעכטס... לינקס... אין מען האָט זיך אָנגעהויבען שטופּען, וואַרפען שאַרעס. צום ערשטען איז געגאַנגען איציק, ער איז אַרויס מיט 22 שוואַר-צע און 78 ווייסע... ר' צדוק האָט געברענט ווי אַ פייער... דער עולם האָט זיך אָנגעהויבען שטופּען צוריק, מע האָט געשיכורט אַ גאַנצען טאָג מיט אַ גאַנצער נאַכט ביז טאָג, און אויף מאָרגען האָט פרידעל בליך צע-טראָגען איבער דעם שטעטעל אַזאַ נייעס: אַז ר' צדוק האָט אַרויפגעוואָר-פען אויף דער אַקציע פלייש נאָך 3 קאָ-פּיקעס טאַקסע, אויף דעם מרחץ האָט ער אויפגעהאָנגען אַ שלאָס; זיינע אָרעמע בעלי חובות האָט דער פּריס-טאַוו איבערגעשריבען די בעבעכעס און עטליכע האָט ער איינגעזעצט אין אָסטראָג...

פינסטערניש, ג' דסליחות.

Dr. med.
I. SZPERLING
choroby chirurgiczne
B. Joselewicza 6,
tel. 10-29.
Godziny przyjęć: od 1—2
i 4—7.

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „מכבי".

מיטוואָך אָוועגד איז פאָרגעקומען די ערשטע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון יודישען ספּאָרט-קלוב „מכבי".

די פערזאַמלונג עפענט פּרעזעס ה' ראָזענבערג, וועלכער ווידמעט א פּאָר ווערטער די פערוואַלטונג פון אַלע יודישע ספּאָרט-קלובען אין אונזער שטאָדט און ווינשט דער נייער פערוואַלטונג ערפאָלג אין איהר אַרבייט.

אַלס פאָרזיצער ווערט איינשטימיג אויסגעוועהלט אדוו. ד. מאַרקאָוויטש, וועלכער פערבעט אַלס בייזיצענדע די ה"ה: ש. ניעמיראָווסקי און פ. בלומענקראַנץ. אַלס סעקרעטאָר ה' שטענצעל.

דעם טעטיגקייטס-בעריכט גיט אָב אַדוו. ד"ר ל. אָש און דעם קאַסע-בעריכט — אינזש. קיסין.

עס ענטוויקעלט זיך א לענגערע דיסקוסיע וועגען דער פראַגע צי די מיטגלידער, וועלכע האבען נישט בעצאָהלט דעם מיטגלידס-בייטראַג קאָנען צוגעלאָזען ווערען צו דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג מיט בעראַטונגס און וואָהל-רעכט.

ביי דער דאָזיגער דיסקוסיע קומען פאָר עטליכע אינצידענטען צווישען פּרעזידיום און די מיטגלידער, וועלכע מען לאָזט נישט צו לויט'ן סטאַטוט צו דער פערזאַמלונג און ענדליך בעשליסט דאס פּרעזידיום צוליעב דער שפּעטער שעה די פערזאַמלונג איבערצורייסען און דער המשך וועט פאָרקומען אין עטליכע טעג אַרום.

פון פעראייניגטען קאָמיטעט צו פּראָטעסטירען געגען די עליה-בעגרענצונגען.

מאָנטאָג, דעם 25 ד. ח. 11 פאַרמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע א גרויסע פּראָטעסט-פערזאַמלונג געגען די עליה-גזירות פון דער ענגלישער רעגירונג.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען פאָלגענדע הערען: ה' גאָלדשטיין, דר. ב"אם שפּירא, בראַטמאַן, קאַץ, יונגסטער א. א.

איינגאַנג פריי!

אכטונג האַנדווערקער!

דער לעצטער טערמין פון אויסקויף פּאַטענטען אויפ'ן יאָהר 1934 איז דעם 31-טען ד. ח. אַזוי ווי ביים אויסקויפען פּאַטענטען דאַרף ווערען בייגעלעגט אַ דעקלאַראַציע ווי אויך די האַנדווערקער-קאַרטע, וואס ס'האט א גרויסע בעדייטונג ביים אויסמעסטען פון שטייער. דעריבער דאַרף זיך יעדער ווענדען נאָך אינפאָרמאַציעס אין סעקרעטאַריאַט פון האַנדווערקער פערבאַנד, אַלעע 12.

פון סוחרים און פאַבריקאַנטען-פעראיין.

פון סוחרים-און פאַבריקאַנטען-פעראיין בעט מען אונז מיטצוטיילען, אַז דער סעקרעטאַריאַט וועט, אַזוי ווי אַלע יאָהר, אויסקויפען אויך היי-יאָהר פּאַטענטען פאַר די מיטגלידער פון פעראיין.

גענויע אינפאָרמאַציעס ווערען ערטיילט אין סעקרעטאַריאַט, אַלעע וואָלנאָשטשי 3—5 פון 6 ביז 8 אָוועגד.

די פּאָסט בעת די חגאות.

לויט א פעראָרדנונג פון פּאָסט-מיניסטעריום וועט די פּאָסט בעת די חגאות זיין טעטיג ווי פאָלגענד: שבת, דעם 23 ד. ח. וועלען די פּאָסט-אַמטען זיין טעטיג ביז 5 פאַרנאַכט. די בריעף-טרעגער וועלען אַמטירען ווי נאָרמאַל.

זונטאָג, דעם 24 וועט די קאָרעספּאָנדענץ אָהיימגעזאָרגט ווערען איין מאָל און די פּאָסט-אַמטען וועלען זיין טעטיג פון 9 ביז 11 פריה.

מאָנטאָג וועלען די פּאָסט-אַמטען זיין געגצליך געשלאָסען. דינסטאָג וועלען די בריעף-טרעגער איינמאָל אָבגעבען די קאָרעספּאָנדענץ און די פּאָסט-אַמטען וועלען זיין טעטיג פון 9 ביז 11 פריה.

א זשורנאַליסטען-סינדיקאַט אין טשענסטאָכאָוו.

מיט עטליכע טעג צוריק איז פאָרגעקומען אַן אָרגאַניזאַציאָנס-פערזאַמלונג פון די מיטאַרבייטער פון דער היגער פוילישער און יודישער פּרעסע, אויף וועלכער ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו שאַפען אין אונזער שטאָדט א זשורנאַליסטען-סינדיקאַט. דער ציעל פון סינדיקאַט איז צו פערטיידיגען די מאָראַלישע און מאַטעריעלע רעכט פון די פעדער-מענשען.

ס'איז גלייך אויסגעוועהלט געוואָרען א פּראָוויזאָרישע פערוואַלטונג, וועלכע בעשטעהט פון די ה"ה א. סטאַנקעוויטש (פּרעזעס), פּראָפ. ווראָבעל (וויצע), פר. שאַדקאָווסקאַ, מאַרשין לאַסקי, מענדיל אָש, דוד האָראָוויטש און יענדזשעיעווסקי.

די ערשטע אויפגאַבע פון דער פערוואַלטונג איז צו בעקענען זיך מיט די קוואַליפיקאַציעס פון די קאַנדידאַטען אויף מיטגלידער.

פון דער יודענשטאַטס-פּאַרטיי

פרייטאָג, דעם 21 ד. ח. האַלב 8 אָוועגד קומט פאָר א רעפעראַט פון ח' ג. ליבערמאַן א. ד. ט.: „די יעצטיגע לאַגע אין ציוניזם".

שבת, דעם 22 ד. ח. האַלב 9 אָוועגד קומט פאָר א קעסטיל-אָוועגד ביי א גלעזיל טהיי אָנגעפיהרט דורך ח' י. וואַרשאַוער. אַלע חברים און סימפּאַטיקער ווערען געבעטען צו קומען.

פון בית"ר.

דינסטאָג, דעם 19 ד. ח. איז פאָרגעקומען די ערשטע אסיפה פון היגען קן נאָכ'ן איבערנעמען פון ברית החיל די פיזישע לייטונג. די אסיפה עפענט דער מפקד משה זעלצער, ער ווייזט אויף דעם נייעם עטאַפּ, אין וועלכען עס געהט אַריין דער היגער בית"ר. נאָכדעם, ווי ער ערטיילט פערשידענע אויסצייכנונגען עטליכע אחים פאַר זייער עקטיווער אָרגאַניזאַציאָנעלער אַרבייט, בעקומט דאָס וואָרט דער פּראָפ. קראַקאָוויאַק, וועלכער בעט אַלע אַנוועזענדע צו זיין געהאָרכזאַם די יעצטיגע לייטונג. דער אח מפקדה פּאָטאַשעוויץ רעדט נאָך וועגען דער בעדייטונג פון חנופה פאַר'ן בית"ר און די אסיפה ווערט מיט'ן געזאַנג פון „בשוב ד'" פערענדיגט.

דער טראַדיציאָנעלער קרן-קימת באַל

ווי מען אינפאָרמירט אונז וועט דער טראַדיציאָנעלער קרן-קימת באַל פאָרקומען דעם 13 יאַנואַר.

פּרטים אין די ווייטערדיגע נומערן פון אונזער צייטונג.

פון ציוניסטען - רעוויזיאָניסטען-פערבאַנד.

היינט, פרייטאָג 8 אָוועגד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַלעע קאָשטשושקי 16, א רעפעראַט א. ד. ט.: „דער זין פון ציוניזם אין ליכט פון רעוויזיאָניסטישען פּראָגראַם" געהאַלטען דורכ'ן וויצע-פּרעזעס אינזש. שמעון קראַק.

פון דער רעוויזיאָניסטישער בעוועגונג.

שבת, דעם 29 ד. ח. 11 פאַרמיטאג קומט פאָר א פערזאַמלונג פון ברית הצה"ר. אויפ'ן טאָג-אָרדנונג זעהר וויכטיגע פראַגען.

דער עקזעקוטיוו-קאָמיטעט פון הצה"ר האט בעשלאָסען אין חודש יאַנואַר אָנצוהויבען די פּעטיציע-אַקציע צום פעלקער-בונד. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם וועט אונזער שטאָדט בעזוכען איינער פון די בעסטע רעוויזיאָניסטישע פּרעלעגענטען.

דעם 20 און 21 קומט פאָר אין וואַרשא די 6-טע לאַנדעס-קאָנפערענץ פון הצה"ר אין פוילען. אַלע חברים ווערען דעריבער אויפגעפאָדערט אויסצוקויפען די לעגיטימאַציעס, אין געגענפאַל וועלען זיי נישט קענען אָנטייל נעמען אין די וואַהלען צו דער קאָנפערענץ.

לעצטענס איז ביים רעוויזיאָניסטישען ספּאָרט-קלוב „נורדיה" געשאַפען געוואָרען א סעקציע פון לייכטאַטלעטיק אונטער דער אָנפיהרונג פון פּראָפ. קראַקאָוויאַק. עס זענען אויך דאָ ספּעציעלע דאַמען און מענער-גרופּען. די פינג-פּאָנג סעקציע ענטוויקעלט זיך זעהר גוט. אַלס לייטער פון דער סעקציע זענען בעשטימט די ח"ח מיסקא און יאַקובאָוויטש.

זונטאָג, דעם 24 אָרדענט איין די „נורדיה" א ווינטער-אויספלוג קיין אָלשטין אויף שליטענס. איינשרייבונגען קומען פאָר יעדען טאָג פון 8 ביז 9 אָוועגד אין אייגענעם לאָקאַל, אַלעע קאָשטשושקי 16.

פון „ברית החיל".

די ענטוויקלונג פון „ברית-החיל" געהט אין א זעהר שנעלען טעמפּאָ. עס ווערט געפיהרט א ברייט-פערצווייגטע אָרגאַניזאַציאָנעלע אַרבייט אויף אַלע געביטען. יעדע וואָך ווערען געהאַלטען רעפעראַטען און חברים-שמועסן אויף פערשידענע ציוניסטישע און רעוויזיאָניסטישע טעמעס.

זונטאָג, דעם 7 יאַנואַר 1934 פאָהרען אָב פון היגען „ברית-החיל" עטליכע 30 חברים קיין סאָסנאָוויץ אויף א פייערליכען חנוכת-הבית, וועלכען עס אָרדענט איין די קרייז-קאָמענדע פון דער קעלצער וואָיעוואָדזטווא, וואס געפונט זיך אין סאָסנאָוויץ.

דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג יעדען טאָג פון 7—9 אָוועגד א חוץ פרייטאָג.

באַראַכאָוו-היים, קאָפּערניקאַ 11

שבת, דעם 30 ד. ח. קומט פאָר א הפועל-נאַכט מיט פיעל אַטראַקציעס.

שבת, דעם 23 ד. ח. האַלב 4 נאַכמ. קומט פאָר א חברים-שמועס א. ד. ט.: די טראַגעדיע פון דייטשען אַרבייטער-קלאַס.

רינג-קייט פאַר קרן ברק"אי.

מפקד בינם האָפּמאַן גיט 10 זל. און רופט אַרויס די ה"ה: פּרעזעס א. איצקאָוויטש, י. זילבערבערג, אינזש. טייכנער.

פּרעזעס א. איצקאָוויטש ענטפערט מיט 10 זל. און רופט אַרויס נ. איצקאָוויטש, אינזש. אָרלינסקי, נ. ליבערמאַן.

י. זילבערבערג ענטפערט מיט 5 זל. און רופט אַרויס י. בעראָן, ד. לעוויט, י. גאָלדשטיין.

אינזש. טייכנער ענטפערט מיט 5 זל. און רופט אַרויס ד"ר לעווקאָוויטש, אינזש. פייגין.

נ. ליבערמאַן ענטפערט מיט 5 זל. און רופט אַרויס ישראל טיבערג, ע. דאַנציגער, פריילין, שיינוועקסלער, יאַניאַק, י. וואַרשאַוער.

י. יאַניאַק ענטפערט מיט 3 זל. און רופט אַרויס יוסף ערבאַך, ל. שלעזינגער, סאָניאַ וואַרשאַוער.

חנוכה פייערונג אין בר'קאי.

פאָריגען שבת איז אין אייגענעם לאָקאַל פאָרגעקומען א פייערליכער חנוכה-אָוועגד, וועלכער איז געוועזען פערבינדען מיט דער ענטהילונג פון א פעהנדיל פון די ערשטע פלוגה „מכבי".

די פייערונג הויבט זיך אָן מיט דעם חנוכה-ליכט-צינדען דורך דעם אח האָראָוויטש, וועלכער זינגט ביי דער געלעגענהייט דאס קאַפּיטעל הנרות הללו.

אין קורצע ווערטער ערקלערט דער מפקד האָפּמאַן די וויכטיגקייט פון די היינטיגע פייערונג און גיט איבער דאָס וואָרט דעם פּרעזעס פון דער יודענשטאַטס-פּאַרטיי ה' איצקאָוויטש צו א רעפעראַט איבער די אויפגאַבען פון בר'קאי.

נאָך דעם רעפעראַט ענטהילט פּרעזעס איצקאָוויטש דאָס פעהנדעל און גיט עס איבער דעם מפקד האָפּמאַן, וועלכער האַלט ביי דער געלעגענהייט א שעהנעם רעפעראַט איבער דער בעדייטונג פון א פאָהן פאַר א יוגענד-אָרגאַניזאַציע.

נאָך דער אָפיציעלער טייל ווילען זיך די ברקאים ביי סערווירטע טישען, וואו עס בעגריסען: אין נאָמען פון דער יודענשטאַטס-פּאַרטיי — אינזש. אָרלינסקי, החלוץ המדינתי — י. טיבערג, ווערעף — ר. מאָשקאָוויטשובנאַ, גדוד הכשרה אין בלעשנא — י. קליינמאַן א. א. מיט געזאַנג און הוירא-טענץ ווערט אונטער די קלאַנגען פון הימן ברקאים און התקוה די פייערונג פערענדיגט.

„מזרחי" ותנועת תורה-ועבודה.

זונטאג ד. 31-טען ד. ח. קומט פאָר אין וואַרשא דער 6-טער לאַנדעס-צוזאַמענפאָהר פון מזרחי אין פוילען. לויט די צאָהל חברים וואס די היגע אָרגאַניזאַציע צעהלט שיקען מיר 3 דעלעגאַטען צום צוזאַמענפאָהר. די וואַהלען צו וועהלען דעלעגאַטען צום צוזאַמענפאָהר קומען פאָר מאָנטאַג, דעם 25 ד. ח. ס'איז געשאַפען געוואָרען א וואַהל-קאָמיסיע פון 2 חברים פון מזרחי און 2 פון תו"וב, אַדורכצופיהרען די וואַהלען.

מוצש"ק פ' ויגש פונקטליך 8 א זייגער קומט פאָר א שיחת-חברים געווידמעט די פראַגען פון דער 6-טער לאַנד-קאָנפערענץ פון מזרחי. אַלע חברים-ות ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען פונקטליך.

פאָריגע וואָך שבת-צו-נאַכטס האָבען מיר איינגעאָרדענט א נשף-חנוכה אין פּרושיצקי'ס שוהל. דער ספּעציעל איינשטודירטער כאָר אונטער דער לייטונג פון דיריגענט ראָטענבערג האָט זעהר שעהן אויסגעפיהרט פערשידענע געזאַנג-נומערן. דער יו"ר פון מזרחי ר' יוסף שמעון קאַבלינץ האָט געהאַלטען א זעהר אינהאַלטסרייכען רעפעראַט וועגען דער בעדייטונג פון חנוכה. דער אָוועגד, וועלכער איז געוועזען צאָהלרייך בעזוכט האָט געמאַכט א זעהר שטאַרקען איינדרוק אויף אַלע אַנוועזענדע.

זונטאָג אָוועגד איז פאָרגעקומען אין לאָקאַל פון מזרחי א חנוכה-טהיי-אָוועגד איינגעאָרדענט דורך „ברוריה". נאָכ'ן חנוכה-ליכט-צינדען דורכ'ן ספּעציעלען כאָר ביי דער אָרגאַניזאַציע האָבען געהאַלטען רעפעראַטען מעגינא דיומא די ה"ה יונגסטער און קאַבלינץ (יוניאָר). עס זענען דאַן אויסגעפיהרט געוואָרען פערשידענע געזאַנג און אַרטיסטישע נומערן דורכ'ן כאָר און דורך די חברות פון ברורי'.

אונטער די געזאַנגען פון התקוה און תחזקנה איז דער אָוועגד 9 א זייגער ביינאַכט געשלאָסען געוואָרען.

א בריעף אין רעדאַקציע.

ג. ה. רעדאַקטאָר!

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער בעריהמטער סראַנגע וועגען דער האַנדלונג פון דעם יודישען צוקערניקעס-צעך אין אונזער שטאָדט, אין אייער ג. צייטונג פון פרייטאַג דעם 15 דעצעמבער ד. י. גיבען מיר איבער דער עפענטליכקייט דעם בעשלוס פון דער פערוואַלטונגס-זיצונג זונטאַג, דעם 17 ד. ח.

„דער צענטראַלער יודישער האַנדווערקער-פערבאַנד אָבט. אין טשענסטאָכאָוו איבעררייסט אַלע מאָראַלישע און אָרגאַניזאַציאָנעלע בעציהונגען מיט דעם אויבענדערמאַנטען צעך און פאַר דער טעטיגקייט פון יודישען צוקערניקעס-צעך טראָגען מיר נישט קיין שום פעראַנטוואָרטליכקייט.

די פערוואַלטונג
פון צענטר. יוד. האַנדוו.-פערבאַנד אין טשענסטאָכאָוו.

מעלדונג.

דערמיט מעלדען מיר, אַז יודעל גאָלדבערג טאַרגאָווע גאַס 3 און לייזער זילבערפריינד, וואַרשאַווער 24—26 זענען פאַר ברעננען שאָדען דעם פאַך און נישט אויספיהרען די בעשלוסען פון בעקער-צעך אויסגעשלאָסען געוואָרען אַלס מיטגלידער פון בעקער-צעך לויט'ן פּאַראַגראַף 11 פונקט 2 פון געזעץ.

די דאָזיגע מעלדונג דאַרף יעדער האַנדווערקער נעמען אין אכט.

פערוו. פון בעקער-צעך
אין טשענסטאכאוו.

URODONAL

Zwalcza
reumatyzm
podagrę
piasek
sklerozę

czyści nerki
oczyszcza
wątrobę
i stawy
łagodzi
arterje
i zwalcza
otyłość

Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.
Przedstawicielstwo Warszawa, Fredry 4.

Kino „EDEN" Aleja 12.

פון זונטאג גרויסער אויסערגעוועהנליכער דאָפּעלטער פּראָגראַם

WIELKI CYRK

מיט חיות.

א פילם פאַר מענשען מיט שטאַרקע נערוועו.

אין די הויפּט-ראָלען: קלייד בעטטי, די שעהנע אַניטאַ פעידזש, דער קליינער מיק ווי אויך לייבען און טיגריסען.

איבער'ן פּראָגראַם: ŻONA.. MĄŻ... i TEŚCIOWA

ווי אַזוי פּטור צו ווערען פון א שוויגער, מיט די קאָמיקער סלים סאמערוויל און זאַסו פּיטס.

Kino „LUNA" dawniej „GRAND"

גרויסער יום-טוב'דיגער פּראָגראַם!
זונטאג, ד. 24 און מאָנטאָג, ד. 25 ד.ח.
דער פוילישער קלאַנג-פילם

OSTATNIA ESKAPADA

איבער'ן פּראָגראַם פליפּ און פלאָפּ אין פילם

Schowajcie swoje smutki

פון דינסטאָג, ד. 26 און ווייטער דער שוין זייט לאַנג ערוואַרטעטער פילם

W cieniu krzyża

מיט קלאָדעט קאָלבער
און פרידריק מאַרטש.

קלאַנג - קינאָ
„STYLOWY"
2 אַלעע 27 — טעל. 1574.

היינט פרייטאָג צום לעצטען מאָל
דער נייסטער פאַראַמאָונט-פילם וועגען ליידענשאַפט, ליעבע און מענשליכער נקמה

ZGUBNY CZAR
(Przedwczesna miłość)

מיט דער געניאַלער מיריאַם האָפּקינסאָן
און דעם דעמאָנישען דזשעק לארו.

פון זונטאַג און ווייטער
Douglas Fairbanks
אין פילם
Nowoczesny Robinson
איבער'ן פּראָגראַם: קלאַנג - צוגאָבען.

„ATLANTIC"
אָגראָדאָווא 14.

כדי אויסצופערטיגען די ניי-איינגעאָרדנעטע קלאַנג-אינסטאַלאַציע איז דער קינאָ דערווייל נישט טעטיג.
זונטאַג, ד. 24 ד. ח. 12-30 א זייגער

א פּרעכטיגע
קלאַנג = פּרעמיערע.